

Karel Sklenička

(1933–2001)

V roce 2023 uplynulo devadesát let od narození skladatele Karla Skleničky. Narodil se v Praze 17. 2. 1933 do rodiny magistrátního úředníka a učitelky v mateřské škole. Jeho maminka byla dlouho s dětmi v domácnosti, starala se nejen o Karla, ale i o jeho o dva roky mladší sestru Marii. Rodina bydlela v Praze v Dáblicích až do začátku války.

Karel Sklenička přišel záhy o svého otce, který měl dlouhodobě problémy středního charakteru. Lékaři se nemohli shodnout na diagnóze, nakonec na základě akutního stavu přistoupili k operaci, ale několik hodin po zákroku Skleničkův otec zemřel. Ve svých šesti letech se tedy malý Karel, jeho ovdovělá matka a mladší sestra přestěhovali k babičce do Miroticích v jižních Čechách. Zde setrvali až do Karlova přestupu na gymnázium a zde také Karel Sklenička poprvé objevil hlubší kouzlo hudby.

Základy hry na housle, klavír a varhany získal Karel Sklenička již v dětství v Miroticích a od roku 1943 v Písku. Zpíval v píseckém chrámovém sboru, řízeném tehdy Jaromírem Hruškou (1880–1945)¹. Po stupně se Karel stal vedoucím píseckého

¹ Absolvent mladoboleslavského gymnázia a pražské konzervatoře, žák J. Klíčky, K. Steckera a A. Dvořáka.

V letech 1901–1954 varhaník a učitel hudby v Písku. Spolupracoval zde s Otakarem Jeremiášem a Aloisem Ladislavem Vymetalem. Po Vymetalově odchodu zaujal v r. 1919 místo ředitele kůru. - Těžištěm jeho tvorby byla duchovní hudba. - Autor sborových i sólových písní, varhanních skladeb, oratorií, mší, opery a hudby k divadelním inscenacím pro písecké divadelníky. - Syn varhaníka, sbormistra a skladatele Františka Hrušky.

Souboru písní a tanců. Již za gymnaziálních studií upravoval národní písně pro Československý rozhlas a začal tvořit drobnější skladby.

Gymnaziální léta byla divoká, protože Karel nepatřil k těm nejzornějším studentům. Přes různé peripetie se mu podařilo odmaturovat. Po maturitě musel podle rozhodnutí disciplinární komise z června 1951 za trest za zveřejnění protikomunistické básně nastoupit do výroby jako dělník v továrně na výrobu kartáčů v Písku. Když si však přivodil na fréze zranění levé ruky, přešel do továrny na foukací harmoniky, kde pracoval jako ladič.

Po odpykání trestu se Karel Sklenička přestěhoval roku 1953 do Prahy. Několikrát se snažil dostat na AMU na obor skladba. Po opětovném nepřijetí nakonec nastoupil na Pedagogickou fakultu Univerzity Karlovy a v roce 1955 zde úspěšně absolvoval obor Český jazyk a Hudební výchova. Skladbu studoval alespoň soukromě u Pavla Bořkovce, Karla Háby a Felixe Zrna.

Po dokončení studií začal Karel Sklenička komponovat svá nejzávažnější díla z oblasti vážné hudby. Jeho hudebním vzorem byl Leoš Janáček a především Janáčkovu dílo *Symfonieta*. To se promítá do jeho tří rozsáhlých symfonických děl, která krátce po absolvování vysoké školy Sklenička složil. Dále do této doby datujeme množství menších hudebních forem.

Blízkost k mateřskému českému jazyku se projevovala mj. ve Skleničkově literární tvorbě. Je autorem dvou větších básnických děl (*Tragikomická sonáta* –

1951, *Symfonie* – 1952) a několika teologicko-filosofických pojednání².

Dne 28. 7. 1958 se Karel Sklenička oženil s Helenou Dedkovou, dcerou pražského lékaře a doktorky filosofie. Měli spolu šest dětí. Některé z nich a také některá vnoučata Karla Skleničky se celoživotně věnují hudbě. Helena Skleničková, původně dětská sestra, poté psycholožka, se později stala notografkou, rozepisovala skladby nejen svého manžela, ale i pro Český hudební fond.

V roce 1953 začínala televize. Karel Sklenička byl přizván, aby s Františkem Filipem, Štěpánkou Haničincovou a dalšími televizními profesionály pracoval v redakci dětského vysílání. Každé toto vysílání tehdy probíhalo živě, nebylo možné jej opakovat, protože nebyla k dispozici záznamová technika. A tak Karel kompo-

² Filosofické vzdělání získal Karel Sklenička na gymnáziu, teologické znalosti z hodin náboženství a z mnoha diskuzí, které vedl se svými přáteli, mezi nimiž bylo i několik budoucích kněží. Také za svůj život přečetl neuvěřitelné množství teoretických textů z oblasti českého jazyka, filosofie, teologie, politologie a muzikologie.

noval hudbu k stále novým a novým pohádkám. Mezi ně patřil i bohužel nedochovaný osmidílný loutkový seriál *Broučci*, ale naštěstí i zachovaný pětídílný loutkový seriál *Ferda Mravenec* z roku 1960. V té době vytvořil s režisérem Františkem Filipem hudbu ke znělce *Vysílání pro mateřské školy*. Ta se objevovala na obrazovce pravidelně několikrát v týdnu více než 30 let a vycházela z lidové písně *Skákal pes přes oves*. V rámci tvorby pro děti se skladatel seznámil také s ředitelem Divadla Spejbla a Hurvínka Milošem Kirschnerem. V letech 1964–1972 zkomponoval pro divadlo hudbu k pěti představením v režii Františka Filipa.

Karel Sklenička tvořil nejen pro děti, ale i pro dospělé. Jeho dlouholetý spolužák Gerik Císař ho přizval ke scénické hudbě pro Divadlo na Kladně. Zároveň tvořil hudbu pro divadlo v Olomouci. V letech 1963–1987 složil hudbu k sedmi divadelním představením (*Macbeth*, aj.).

V šedesátých letech začal Karel Sklenička skládat hudbu k filmům a seriálům. Mezi nejvýznamnější se řadí *Kočár nejsvětější svátosti*, *Sňatky z rozumu* a *Zlá krev*.

Pro Karla Skleničku hrála významnou roli jeho hluboká víra v Boha. Proto tihl k sakrální hudbě. Velkou zálibu měl v gregoriánském chorálu a využíval ho jako zdroj hudební inspirace po celý svůj život. Karel Sklenička byl vychován v katolické rodině, pravidelně se účastnil píseckých bohoslužeb a v tomto zvyku neustal ani při studiích v Praze. Stal se varhaníkem v kostele u Panny Marie Bolestné u alžbětinek v Praze Na Slupi, kde hrál až do roku 1992. Ze Skleničkovy liturgické tvorby stojí za zmínku zejména *Missa Brevis*, *České mešní ordinárium*, *204 žalmů pro neděle a významné dny liturgického roku* a dílo *Evangelium našeho Pána Ježíše Krista* z roku 1969 (sedmihodinový pořad z novozákonních evangelijních příběhů namluvil herec Václav Voska).

Po srpnové okupaci v roce 1968 do všech míst v republice pronikla tvrdá cenzura. Někteří herci, spisovatelé, výtvarníci, hudebníci, filosofové a umělci byli označeni

za protirežimní, a tudíž nežádoucí a nespolehlivé k tvorbě. Nejinak tomu bylo v televizní branži a náhle přestal být o Karla Skleničku zájem. V té době přišlo na svět jeho poslední – již šesté – dítě a Karel Sklenička se náhle ocitl téměř bez prostředků. Na jakékoli nabídky, které by byly v rozporu se Skleničkovými morálními, duchovními a náboženskými zásadami, nikdy nepřistoupil. Protože Státní bezpečnost věděla o teologicko-filosofických seminářích, které se pořádaly nejprve v kostele u alžbětinek a poté z bezpečnostních důvodů v domácnostech, včetně domácnosti skladatele, vyvodila z toho důsledky. Karel Sklenička byl opakovaně vyslýchán a v době před vznikem Charty 77 přesvědčován ke spolupráci s StB. Nutno podotknout, že marně.

Karlu Skleničkovi zůstala pouze finančně téměř nehonoranová práce při kostele u alžbětinek. On sám ji považoval za dobrovolnou službu církvi. Karel Sklenička zde založil chrámový sbor, pro který komponoval sakrální a liturgickou hudbu. Sbor pod jeho vedením měl vysokou úroveň a dostal pozvání k vystoupení v NDR. Při této příležitosti (1972) vznikl soubor *Musica sacra nova Pragensis*. V Německu už visely plakáty inzerující vystoupení, sbor měl nazkoušeno, avšak několik dní před odjezdem Státní bezpečnost celou akci zakázala. Karlu Skleničkovi pohrozila, že pokud do NDR odjede, odebere za trest StB třem jeho přátelům z řad kněží státní souhlas. Karel Sklenička nechtěl nikomu ublížit a zájezd stornoval. Liturgické skladby, které Sklenička komponoval ovlivněn 2. vatikánským koncilem, se prováděly především při bohoslužbách v kostele u alžbětinek, ostatní tvorba zůstávala neprováděna.

Sklenička však nevydržel tvořit jen do šuplíku, a tak v roce 1973 zakládá hudebně – dramatický soubor *Musica poetica*, jehož prostřednictvím se pokoušel v sedmi celovečerních pořadech hudebně přetlumočit verše českých a arménských básníků a texty svého přítele dr. Karla

Šprunka. *Musica poetica* bylo uskupení velmi specifické. Jeho největší motivací bylo svobodně tvořit navzdory režimu. Udržet si tento soubor se Karlu Skleničkovi podařilo až do roku 1977, kdy režim přitvrdil a začal potlačovat a zavírat tzv. divadla malých forem pod různými záminkami jako údajně nevyhovující hygienické podmínky.

Karel Sklenička se nevzdával. Tvorba jeho vážné hudby probíhala, jak již bylo zmíněno, průběžně všechna léta od roku 1948 až do 90. let, i když ji autor ve většině případů skládal do šuplíku. Skladatel stále hledal nové a nové cesty k prosazení své tvorby. Pořádal koncerty spolu se skladatelem Janem Hanušem a jinými ve Försterově síni v Pštrossově ulici v Praze, kde se při koncertech seznámil a sprátelil s houslistou a dirigentem Jiřím Portychem.³

Díky osobnímu nasazení tohoto Karlova nového přítele navzdory nelibosti režimu se podařilo uskutečnit pět celovečerních autorských koncertů. První se konal ve Smetanově muzeu, další se odehrály v tehdejší Domě umělců a v sále Martinů na AMU v Lichtenštejnském paláci. Na těchto koncertech zněla výhradně hudba Karla Skleničky. Nic z toho by se neuskutečnilo, nebýt iniciativy Jiřího Portycha. Ten významně pomáhal se zajištěním koncertních sálů, ale dokázal přemluvit kvalitní interprety, aby doslova „za hubičku“ zahráli mnohdy i nelehká autorova díla.

Po Sametové revoluci složil Sklenička ještě menší množství skladeb, v té době už byl po několika prodělaných mozkových mrtvicích zdravotně značně indisponován. Zemřel v roce 2001 na absces plíc v nemocnici Na Františku.

Tvorba Karla Skleničky má značný žánrový záběr, ale přesto je jeho hudební styl zcela osobitý. Za svůj život vytvořil na 90 titulů hudby scénické a cca 80 opusů hudby komorní, duchovní, vokální i symfonické. O jeho dílo se nejprve starala jeho manželka, v současné době o něj pečuje Spolek přátel hudby Karla Skleničky, který pravidelně pořádá koncerty Skleničkovy hudby. Posledním takovým koncertem byl výroční koncert k nedožitým 90. narozeninám, který proběhl 12. 11. 2023 v Modlitebně ČCE v Praze na Santošce. Fotografie z koncertu, další dokumenty a informace o Skleničkovi a jeho díle naleznete na webových stránkách spolku: www.karelsklenicka.cz.

Josefína Šišáková,
Spolek přátel hudby Karla Skleničky

³ Vystudoval Pražskou konzervatoř v oboru dirigování a housle, dále AMU v oboru dirigování. Byl uměleckým vedoucím Pražské dechové harmonie. S Karlem Skleničkou se seznámil v roce 1981, když mu se svým ansámblem hrál Legendy pro dechové noneto.

OBSAH

J. Šišáková: Karel Sklenička	1
Svatováclavské slavnosti 2023	4
J. Bartoš: Ohlédnutí za Janušovým festivalem	6
K. Frydrych: Životní rekapitulace Marie Novákové	8
Ch. Pšenička: Otto Albert Tichý – regenschori katedrály sv. Víta	12
K. Holá: Otto Albert Tichý – ryzí pramen duchovní hudby... 15	
Výsledky skladatelské soutěže SDH 2023	16
František Šťastný (1968–2023) skvělý varhaník a skromný člověk.....	19

Notové přílohy

Skladby Skladatelské soutěže SDH 2023

Jan Juráň: Ave verum corpus
 Ivana Juráňová: Vstupní antifona na Květnou neděli
 František Fiala: Eucharistické moteto
 Miroslav Baklík: Pater noster
 Petr Chaloupský: Chvalme všichni Hospodina
 Petr Chaloupský: Offertorium ke svatému muži
 Adam Hermuth: Svjatý Bože

Karel Sklenička:

Chval duše bohabojná, Pozdvihni se duše z prachu,
 Mešní píseň k Sv. Anděle sester Voršilek, Ranní píseň matce
 Anděle

Vážení přátelé duchovní hudby,

dovoluji si požádat o vaše laskavé příspěvky za rok 2022 a předešlé roky, pokud jste příspěvek neposlali. Dobrovolné dary, členské příspěvky spolku SDH nebo předplatné časopisu posílejte na uvedené číslo účtu.

Předplatné časopisu Psalterium činí 200 Kč. Členské příspěvky SDH (by měly být) 250 Kč ročně. Členové dostávají časopis zdarma, mají nárok na bezplatnou prezentaci svých aktivit, volnou sezónní vstupenku na festival SVS, slevu z kurzovního na Conviviu a slevy na další akce pořádané SDH. Předplatitelé časopisu Varhaník, knihovny, školy, studenti a jinak potřební mají možnost požádat o zaslání reklamních výtisků zdarma (nebo mohou přispívat částkou dle svých možností).

PŘEDPLATNÉ A ČLENSKÉ PŘÍSPĚVKY

ČÍSLO ÚČTU SDH:

2000558468 / 2010 (FIO Banka).

Platbu laskavě provádějte bankovním převodem. Do zprávy pro příjemce uveďte jméno, pokud znáte své číslo v databázi členů (na stránkách SDH), můžete je uvést. Platbu můžete rychle provést pomocí QR kódu, pokud používáte aplikaci el. bankovníctví ve svém chytrém telefonu.

QR Platba

MINISTERSTVO
KULTURY

Časopis vychází s finanční podporou
Ministerstva kultury ČR

Vážení čtenáři,

v tomto čísle najdete zprávy o tradičních podzimních projektech SDH. Skladatelské soutěže se zúčastnil rekordní počet autorů, kteří přihlásili na padesát skladeb. Soutěž objevila několik nových nadějných jmen. Výběr oceněných skladeb, které můžete snadno nacvičit a provádět, najdete v notové příloze čísla.

Ve druhé notové příloze tohoto čísla najdete čtyři krátké vokální skladby Karla Skleničky. Na něj vzpomínáme u příležitosti nedožitých 90. narozenin. Na festivalu Svatováclavské slavnosti byl uveden koncert z autorových skladeb.

Festival přinesl několik premiér málo známých autorů. Po několikáté představil Václava Moravce z Uhřetěvsi, mistra klasicismu, o kterém, jak jsem přesvědčen, v dalších letech ještě uslyšíme. Na dalším gratulačním koncertě zazněly varhanní a sólové duchovní koncerty italského mistra, neboť Girolamo Frescobaldi by slavil dvojité výročí.

Výročí měl také varhaník pražské katedrály O. A. Tichý. O něm najdeme v čísle dva články. Další studie, stejně jako edice vokálních děl se připravují.

Bohužel nulté výročí úmrtí si připomínáme vzpomínkou Pavla Černého, kterou se s lítostí loučíme s varhaníkem a skvělým člověkem Františkem Šťastným.

Zdá se, že rok 2023 přinesl války a mnoho odchodů. Věřím, že se otevírá prostor novým příchodům – něčemu dobrému.

Convivium 2024 se bude konat opět na Velehradě v termínu 17. – 25. 8.

Uzávěrka pro přihlášení skladeb do
skladatelské soutěže SDH
je 31. 8. 2024.

Zadání a kategorie skladeb jsou stejné jako v minulém roce.

PSALTERIUM, revue pro duchovní hudbu

Ročník 17, č. 4/2023

Vychází 4x ročně, vydává Psalterium s. r. o.,

Kolejní 4, 160 00 Praha 6

IČ 26448203, tel. 608 950 005, psalterium.SDH@gmail.com

<http://psalterium.cz>

Redakční okruh: Jaroslav Eliáš, Tomáš Slavický, Jan Baťa,

Martin Bejček, Josef Kšica, Ondřej Šmíd (šéfredaktor)

Jazyková redakce: Šárka Dohnalová

Design: Jana Majcherová, Andrea Šenkyříková

Sazba: Martin Šmíd, **Sazba notové přílohy:** Ondřej Dobisík

Registrace: MK ČR E 17101 ze dne 30. 10. 2006,

ISSN 1802-2774

psalterium
2023

SVATOVÁCLAVSKÉ SLAVNOSTI 2023

Třicátý druhý ročník festivalu probíhal opět od podzimu do Vánoc a přinesl třináct akcí. S omezeným rozpočtem se podařilo realizovat šest premiér a další vlastní programy. Zůstala snaha o repertoárovou rozmanitost, originalitu a muzikologické kvality. Cílem je zachovávat vazbu na konkrétní liturgickou příležitost, svátek a výročí, jako základ smysluplné dramaturgie. Rozložení do delšího časového období je důležité proto, aby akce mohly pokrýt i další tradiční církevní svátky a nebyly koncentrovány v jednom týdnu.

kde byly v premiéře uvedeny skladby dodnes uchovávané na uhříněveském kúru. Od Václava Moravce, skladatele, který v Uhříněvsi přímo působil, zazněly *Nešpory. Requiem* Jiřího Linka se v archivu dochovalo v opisu. O Václavu Moravci jsme otiskli článek Martina Šmída; ten včetně notové přílohy najdou čtenáři v Psalteriu 2023/1.

Vedle tradičních mší na svátky sv. Ludmily a sv. Václava na Pražském Hradě byla věnována hudební mše ke sv. Václavu také v kostele Nejsvětějšího Salvátora 1. října. Capella Regia provedla od Václava Adama Míchny – *Missu IV* a písně ke svatým.

Na svátek Všech svatých se v Kostele Panny Marie pod řetězem konal koncert nazvaný *Hudba z Uhříněveského archivu*,

Dyškanti – Koncert věnovaný výročí 500 let od narození Jana Blahoslava

Martin Horyna nazval koncert k 500. výročí narození Jana Blahoslava (1523–1571) *Blahoslavův seznam*. Koncert za účasti našich předních muzikologů se konal 5. listopadu v autentickém prostoru ve Vlašské kapli Klementina. Biskup Jednoty bratrské Jan Blahoslav se do dějin české hudební kultury 16. století zapsal hned několika činy. V roce 1558 publikoval první česky psanou učebnici hudby a redakčně a autorsky se podílel na kancionálech Jednoty bratrské z let 1561 a 1564. V roce 1561 sepsal rejstřík autorů bratrských písní. Jedná se především o autory textů na známé písněvé melodie. Koncert byl tedy malou sondou do dobových hudebních souvislostí a ukazoval na místo některých z těchto autorů v historii hudebních útvarů, které jsou v mnoha případech dodnes živé.

Strípky ze Skleničky byl název koncertu k nedožitému 90. výročí na-

Martin Šmíd uvádí koncert Václava Moravce, kantora z Uhříněvsi

Koncert pro Jana Blahoslava se konal v malebném prostředí Vlašské kaple Klementina, kam se běžný člověk nepodívá

rození významného českého skladatele Karla Skleničky (1933–2001). Karel Sklenička pronásledovaný StB, byl v 60. a 70. letech varhaníkem v živém kostele Panny Marie Bolestné u alžbětinek v Praze Na Slupi. Zde působil také Petr Eben, František Šmíd a také student filosofie Tomáš Halík. Karel Sklenička zde založil a vedl sbor, pro který skládal duchovní hudbu. Známa je jeho sbírka zdařilých responsoriálních žalmů. V tomto čísle přinášíme rovněž článek o autorovi a v notové příloze jeho několik krátkých skladeb.

V kostele sv. Františka u Křižovníků, na svátek Krista Krále provedl Marek Franěk *Missu in g* pro sóla, sbor, smyčce, pozouny a varhany Josefa Antonína Sehlinga (1710–1756). Na varhany hrál Jakub Janšta.

Rovněž v kostele Panny Marie pod řetězem na svátek sv. Ondřeje se konal koncert nové tvorby a vyhlášení soutěže. Přehlídka skladatelské soutěže SDH prezentovala výběr z oceněných skladeb, ukázky

Koncert k výročí Václava Moravce

nové tvorby Františka Fialy, Petra Chaloupského, Miroslava Baklíka, Václava Uhlíře, Lukáše Vendla, Jana Bernátka, Ivany Juráňové, Štěpána Pokorného, Jana Juráně a Adama Hermutha. Účinkoval Pražský katedrální sbor; skladby pro varhany i doprovody vokálních skladeb hrál Filip Štoviček, nastudování se ujal Lukáš Vendl. Více v článku o skladatelské soutěži v tomto čísle. Některé oceněné skladby otiskujeme v notové příloze.

Zemřel Karel Schwarzenberg. Před pohřbem nás kontaktovali lidé ze skupiny

Jiřina Marešová při koncertě věnovaném Girolamu Frescobaldimu

Rorátní mše Na Střeše se letos odehrála Na balkóně Nejsv. Salvátora

Přátelé Karla Schwarzenberga s tím, že by rádi, aby u rakve vystavené v kostele Panny Marie pod řetězem zazněly roráty jako se zpívají u Salvátora. Karel Schwarzenberg měl ke zpěvu rorátů v adventu silný a osobní vztah. Narodil se 10. 12. 1937 a právě roráty ho provázely při příchodu na tento svět. Ten den totiž jeho maminka z ranní rorátní mše v Emuzích jela přímo do porodnice.

Tak operativně vznikla mimořádná akce *Staročeské roráty pro Karla*; ve čtvrtek 7. prosince společně zpívali u rakve roráty zpěváci, Přátelé i lidé, kteří se právě přišli se s knížetem rozloučit.

Při poutní mši sv. v kostele sv. Mikuláše na Malé Straně zněla 10. prosince hudba od Francesca Soriana. Jeho *Missa in papae Marcelli* á 8 publikovaná 1609 je dvojsborovým přepracováním známé Palestrinovy mše. Zpívali a hráli členové souboru *Sphaera sonantes* pod vedením Ondřeje Dobisíka; na varhany hrál Přemysl Kšica.

Tradiční rorátní mše za svítání pár dní před Vánoci na Střeše Lucerny se kvůli opravám přesunula v roce 2022 na Střechu Radosti a letos ještě dál k Salvátoru. Tak vznikly *Roráty na Střeše Salvátora*. Každý ví, že to je protimluv. U Salvátora žádná plochá střecha není. Ve skutečnosti se zpívána rorátní mše za svítání konala na balkóně za varhanami s působivým výhledem na kostel sv. Františka, Karlův most, Petřín a Pražský Hrad.

Po mši vždy následuje snídaně a povídání, tentokrát „s Janem Blahoslavem“ († 500 let) o jeho Gramatice a Muzyce, tedy se čtením jeho textů. Celebroval opět P. Samuel Privara, SJ.

Závěrečný festivalový koncert nazvaný Girolamo FRESCOBALDI (1583–1643)

Roráty na Střeše Radosti, celebroval P. Samuel Privara SJ

Toccaty a moteta raného baroka byl věnován připomínce autorova dvojitého výročí (440 let od narození a 380 let od úmrtí). Frescobaldi se proslavil jako skladatel a působil jako varhaník. Na jeho varhanní hru do baziliky sv. Petra chodily davy lidí jako na koncert. Sólové duchovní koncerty z málo známé sbírky *Liber Secundus Sacrarum Modulationum* doplnily varhanní skladby ze sbírek *Il secondo libro di toccate* a neznámější *Fiori musicali*, podobně jako zněly v Římě počátkem 17. stol. Varhanní repertoár a improvizace přednesla skvělá Jiřina Marešová, nastudování, zpěv Ondřej Šmíd a hosté.

Ondřej Šmíd

Ohlédnutí za Janušovým festivalem

Rozdělovská schola pod vedením Pavly Rejhonové zpívá v kostele sv. Václava v Kladně-Rozdělově zpravidla jednou měsíčně

autor fotografie: Jan Kronk / Člověk v víra

Druhou listopadovou sobotu loňského roku, 12. listopadu 2022, se do auly pražského Arcibiskupského gymnázia sjely dětské chrámové sbory a scholy na čtvrtý ročník Janušova festivalu, konaného od roku 2017 každoročně vždy na podzim, ovšem s výjimkou roků 2020 a 2021, kdy akci nebylo možné uskutečnit. Dvouletá přestávka byla znát nejen na počtu zúčastněných sborů, který poklesl na čtyři, tak jak tomu bylo i v případě prvního ročníku před pěti lety. Z pražské arcidiecéze, pro kterou je festival primárně určen, se tentokrát zúčastnila Rozdělovská schola, Dětská schola Čechtice z příbramské Krátká chvíle, čtvrtým účastníkem byla dětská schola Skřivánci a Konice z olomoucké arcidiecéze jako historicky první účastník v Moravy. Jinak je akce mimo pražskou arcidiecézi otevřená zejména sborům z dalších diecézí české církevní provincie, které zatím obdobné setkání dětských chrámových sborů nepořádají, pomineme-li setkání Cantate Domino z Polné na pomezí královéhradecké v brněnské diecéze. Festival se zaměřuje na zpěv dětí při liturgii, ať už jsou doprovázeny jedním či popřípadě několika nástroji (sboru), anebo a větším počtem nástrojů, což bývá časté u uskupení, pro která se mnohde vžil označení schola (byť zde došlo u určitému významovému posunu oproti pojmu schola původně spojenému k gregoriánským chorálem); není tedy určen pro kapely, u nichž je primární hra na nástroje, niko-

liv zpěv s případným nástrojovým doprovodem.

Možná někoho napadne, jaký má smysl, aby tyto sbory vystupovaly na festivalu, jestliže důvodem jejich existence je především zpěv při bohoslužbách. Festival však nemá tuto jejich primární činnost nahradit, nýbrž doplnit a zpětně podpořit. Měl by být příležitostí jak pro setkání sbormistrů a vedoucích schol, tak i dětí z různých sborů, z možností vidět a slyšet, jak to dělají jiní, což někdy může být inspirující. Nicméně je pravdou, že pro některé se účast na festivalu stala jejich prvním veřejným vystoupením mimo mše, poutě a podobné farní akce a tím

Dětská schola Čechtice, kterou vede Lucie Kletečková, vznikla v roce 2013 a patří mezi ty početnější; zpívá ve filiálním kostele v Křivsoudově (okr. Benešov)

autor fotografie: Jan Kronk / Člověk v víra

Z Vrchlabí (okr. Trutnov) přijela dětská schola Sluníčko pod vedením Libora Kukačky

autor fotografie: Petr Synek / Člověk a víra

i další možností prezentace jejich činnosti na veřejnosti. Obdobná setkání bývají pořádána jak na místní či regionální úrovni (na Moravě často nazývaná setkání schol), tak i jako celostátní nebo dokonce mezinárodní akce. V této souvislosti bych rád zmínil mezinárodní federaci Pueri cantores, která prostřednictvím svých národních federací sdružuje katolické dětské i mládežnické chrámové sbory v řadě evropských i mimoevropských zemí (zejména v USA, Itálii, Francii, Německu, Polsku, Španělsku a Rakousku) a zpravidla jednou za dva roky pořádá mezinárodní setkání zvaná kongresy (zatím poslední, v pořadí již čtyřicátý čtvrtý, od 28. prosince 2023 do 1. ledna 2024 v Římě).

Vraťme se ale zpět do Prahy na Janušův festival, v roce 2022 moderovaný Kateřinou Rószovou z televize Noe. Jednotlivé sbory a scholy se svým zpěvem představily během dopolední části programu, kterou sledovala i tříčlenná odborná porota, do níž své zástupce nominuje Společnost pro duchovní hudbu, Unie českých pěveckých sborů a NIPOS-ARTAMA (tentokrát ve složení Josef Kšica, Vladimír Jelínek a Tomáš Stanček). Prvořadým úkolem poroty je poskytnout zúčastněným sborům, resp. jejich sbormistrům zpětnou vazbu a při setkání se sbormistry (během odpoledne) upozornit na to, co se při vystoupeních podařilo a co je možné ještě zlepšit. Odpolední doprovodný

Štěpána Petra, před několika lety restaurovaným do jejich původní podoby k roku 1898, při níž ochotně poskytla výklad zdejší varhanice, za což jí patří velký dík. Pro všechny účastníky festivalu a diváky, mezi nimiž jsou často rodiče či další rodinní příslušníci dětí ze zúčastněných sborů, může být inspirací také koncert hosta, který vystoupí během doprovodného programu; na předchozí ročníky takto přijali pozvání Ztracená kapela, manželé Radovi s dcerou Markétou s v roce 2022 pak Vokalistky z Chyšek. Vyvrcholením akce pak byla mše sv. v bazilice sv. Ludmily, již tradičně doprovázená zpěvem zúčastněných sborů a schol a tentokrát i hostujícími Vokalist-

Až z Konice (okr. Prostějov) v olomoucké arcidiecézi přijela dětská schola Skřivánci, která byla založena v roce 2012 a nyní ji vede Ludmila Bílá

autor fotografie: Jan Kronk / Člověk a víra

tentokrát ujala Marie Hodinářová rovněž z televize Noe, v porotě zasedli Cecilie Pecháčková, Alice Stavělová a Marek Valášek a před závěrečnou mší vystoupil Michael Pospíšil, který si spolu s přítomným publikem zazpíval roráty. Letošní ročník provázelo nové festivalové logo, jehož autorem je Vratislav Poppr.

Dětská schola Čokolala z pražských Čakovic vznikla teprve v roce 2022, vede ji Eliška Kysilková

autor fotografie: Petr Synek / Člověk a víra

program při čtvrtém ročníku obohatila prohlídka kostela sv. Ludmily na náměstí Míru, který se teprve nedávno stal bazilikou minor, včetně exkurze a „velkým“ třímanuálovým varhanám Emanuela

kami. Mši celebroidal zdejší farář P. Berka OPraem.

Podobný průběh měl i další, pátý ročník festivalu konaný na téže místě v sobotu 25. listopadu 2023. Vzhledem k tomu, že z původně přihlášených pěti sborů nakonec musely dva svou účast odříct kvůli nemoci sbormistra, proběhl ve spíše komorní atmosféře. Kromě scholy Čokolala z pražských Čakovic přijela i Dětská schola Kamenný Újezd z českobudějovické diecéze a vrchlabská scholika Sluníčko z královéhradecké diecéze. Moderování se

Mám za to, že i když třeba někdy dětské chrámové sbory a scholy nenaplňují představy některých lidí o tom, jak by měl vypadat liturgický zpěv, je nezbytné zpěv dětí a mládeže při bohoslužbách podporovat a kultivovat, snažit se vypěstovat v dětech dobré návyky a dát dětským sborům a scholám možnost, aby si ze současné pestré nabídky v hudební oblasti vybraly to kvalitnější v tím přispěly k důstojnosti liturgie a vkusnosti její hudební složky. Jsem přesvědčen, že bez cílené výchovy dětí ve farnosti ke zpěvu není v dlouhodobé perspektivě dost dobře možná existence chrámového sboru, chce-li se vyvarovat neustálého rizika úbytku členů či zvyšování jejich věkového průměru. Snad k naplnění výše uvedených pozitivních cílů přispěje i konání Janušova festivalu dětských chrámových sborů, jehož pořádání v nynější podobě by nebylo možné bez Metropolitní kapituly u sv. Víta u Praze, která od roku 2018 přijala akci pod svá křídla.

Jiří Bartoš

Životní rekapitulace Marie Novákové

Navenek působí nenápadně, ale tato nenápadnost je vzhledem k pozeňnanému věku pouze zdánlivá. Bohemistka PhDr. Marie Nováková po celý život byla – a stále ještě je – neuvěřitelně činorodou osobností na poli chrámové hudby. Pravidelně publikuje, nepřehlédnutelným způsobem se podílí na redakční práci periodika *Varhaník* – časopisu pro varhanickou praxi, přičemž varhanickou službu obětavě vykonává v kostele Nejsvětější Trojice v Praze-Podskalí. Jako choť fenomenálního varhaníka Otto Nováka byla po desítky let v centru nejvýznamnějších aktivit na poli církevní hudby u nás. A díky její svěží mysli a výborné paměti jsou dnes její vzpomínky i bilance tuze cenné.

Obligátní otázka na úvod: Pocházíte z hudební rodiny?

Z hudební rodiny v tom smyslu, že by někdo byl profesionální hudebník, nepocházím. Ale tatínek byl učitel (odborný učitel na měšťanských školách, obor: čeština, dějepis, zeměpis) a byl jako správný kantor ze staré školy velmi muzikální. Hrál na housle, v dospělém věku zvládl varhany, krásně zpíval (vysoký tenor), po celá desetiletí chodil do chrámového sboru, zpíval i sóla a pak sám vedl kostelní sbor po řadu let. Maminka krásně zpívala, jako mladá chodila též do kostelního sboru a nám-dětem od mala zpívala lidové písničky i kostelní písně. Takže jsme s bratrem vyrůstali v prostředí vlastně velmi hudebním, prostě se u nás zpívalo a hrálo.

Jakou hudební formací jste v mládí prošla?

U mne se dá říci, že jsem hudební školskou přípravou téměř nedotčena. Když skončila válka, bylo mi 9 let a v mé rodné Plzni se teprve otevřela hudební škola, která byla po celou válku zavřena, protože budovu obsadilo na celou válku gestapo. Takže škola zahajovala 1. září 1945 opět svou činnost. Přijímací zkoušky děti probíhaly po 15. srpna. Tatínek mě samozřejmě ihned přihlásil, a když jsme ke zkouškám přišli, vyslovoval pan ředitel Bohdan Gselhofer u řady dětí – včetně mne –, že už jsme na začátek hudebního studia staré. Nicméně nás ke zkouškám připustil – každé dítě mělo zazpívat jednu

lidovou písničku podle svého výběru. Pamatuji se, že jsem měla velkou trému a začala jsem píseň *Ach synku, synku* strašně vysoko. Tatínek pak říkal, že v něm do slova zatrnulo. Ale já prý to vyzpívala naprosto čistě i do výšek. A byla jsem přijata. Samozřejmě šlo o první přípravný ročník. Na nic jsem dosud nehrála, protože jsme neměli klavír, ale právě v této době jsme získali staré harmonium. A tak jsem úspěšně prošla prvním ročníkem hudebky, kde nás naučili noty, základní stupnice a skončili jsme u houslového klíče. Na basový nedošlo. Táta mě nedočouval, nechtěl rušit výukový program školy. Protože mě to však hodně bavilo, během toho roku jsem si stále něco hrála (v tom houslovém klíči) na harmoniu. Když začal druhý rok hudební školy v září 1946, všechny, kdo jsme byli starší 7 let, vyřadili pro „stáří“, tj. nevzali nás na nějaký nástroj, který ten druhý rok začínal. A tak se mě ujala moje o 13 let starší sestřenice, čerstvě provdaná a výborná pianistka, a začala mi dávat pravidelné hodiny. Za ten první rok jsme přehrály celou „Bayerku“, pokud šlo o houslový klíč. Dál jsme nedošly a tím to také skončilo.

Kudy vedla Vaše cesta k varhanám?

Ačkoli sestřenice už neměla čas mi dávat lekce, navrhla něco jiného. Chodila hrát do našeho kostela jednu ranní nedělní mši sv. (v 7 hodin). Ať prý s ní chodím na kůr (my chodili na mši sv. v 8.15, takže jsem si musela přivstat) a pozoruji, jak se hraje. I stalo se. Za pár týdnů, když jsem

přišla dřív než Mařenka, jsem jí dokázala otevřít varhany, vytáhnout příslušné registry a připravit noty. A pak se to stalo. Jednu neděli jsem vše takhle připravila a hodiny ubíhaly a Mařenka nikde. Najednou trhli zvoncem u zákristie a kněz šel k oltáři. Kostel plný lidí (tenkrát u nás chodilo na nedělní ranní mše na každou okolo tisíce lidí). A tak, aniž jsem přemýšlela, jsem sedla na lavici a začala hrát. Byla právě předepsána píseň (týdenní program hraných písní se vyvěšoval v předsíni kostela pro celou farnost) *K oltáři Páně* a doprovod se hrál, jak jinak, z „Vosyky“. Začala jsem píseň prý dobře, ale pak jsem se lekla, co to dělám – psal se rok 1949 a mně bylo 13 let – a začala jsem to kazit, v ten moment vpadl na kůr tatínek, který vyběhl z lavice, jakmile slyšel, co se děje, a hned od dveří na mne: Hraj, nepřestávej a počítej! Instinktivně jsem poslechla, hra se srovnala a já tu mši sv. dohrála. Před koncilem se hrálo pořád, jen s pauzou na proměňování. A tak jsem se dostala k varhanám. Musím ještě dodat, že první mě setkání s varhanami se událo už předtím o prázdninách 1947 v Holýšově, kde jsem byla celé prázdniny na faře u P. Skácela, tátova přítele. Tehdy tam ještě hrála německá, dosud neodsunutá varhanice, která s celou skupinou Němců, kteří ještě pracovali na polích, chodila každou neděli hrát z blízké vesnice Kvíčovice. Tak to šlo celý červenec, zpívalo se z německého zpěvníku. A najednou první srpnovou neděli Němci ani varhanice nepřišli, protože byli v týdně hromadně odsunuti. V kostele se hlemýžďilo asi 15 lidí, víc nově osedlých Čechů tam nechodilo, a bylo ticho. V týdně si mě pan farář zavolal do kanceláře a řekl. Ty umíš noty, tady máš píseň na neděli (bylo to *Bože před tvou velebností*) a nauč se to, budeš to v neděli hrát v oktávách, aby lidé měli vedení. A tak se stalo. Tento můj první varhanický pokus náhodou zachytil pan ředitel Karel Rodina, který v té době

Otto Novák, Zdeněk Čáslavský,
Josef Hercl, Petr Novák, Marie Nováková,
Praha 2005

dělal soupis západočeských varhan a jednu neděli v srpnu přijel do Holýšova. Také to ve svém soupisu napsal. Cituji: „Když jsem přicházel do kostela, slyšel jsem zpěv, doprovázený na varhany jednohlasně. Šel jsem na kůr (byla právě mše sv.) a u varhan seděla děvče asi 9leté. Před sebou mělo zpěvník a hrálo jen melodií s oktávným zesílením v levé ruce. Jako

Vaše jméno si varhaníci okamžitě vybaví ve spojitosti s manželem Ottou. Kterak jste se seznámili?

S Ottou jsme se seznámili na mariánské pouti na Vršíčku u Rokycan v roce 1963. Mohl za to tehdejší rokycanský farář P. Pavel Grimmig, který byl přítelem naší rodiny. A od mládí Ottovým přítelem. Toho roku tam pozval Ottu hrát a mne

improvizoval ve stylu prováděné mše a že opravdu sboru dával jistotu, protože když s námi náhodou hrál někdo jiný, byl sbor najednou jakoby nejistý.

Jaké angažmá jste měla ve Svatojakubském sboru (Cantores Pragenses)?

Ve sboru jsem byla několik let běžnou řadovou členkou sopránů, ale pak jsem se začala uplatňovat v propagaci sboru, psala jsem na stroji podle Herclových pokynů programy, které jsme posílali nebo roznášeli. Tenkrát byl jediným prostředkem propagace psací stroj. A k tomu se mi začaly „nabalovat“ další povinnosti, které na mne Hercl postupně vkládal, až to skončilo „funkcí“ tajemnice sboru, tj. holkou pro všechno včetně organizace zájezdů, koncertů atd. A vedením sborových financí.

Takže jste musela uplatnit i své manažerské schopnosti. Čím Vás tato mnohostrannost obohacovala?

Čím mě to obohacovalo? Spíš mi to bralo velké množství času, tuhle agendu jsem dělala po nocích. Kolikrát Otta přišel ve dvě v noci do kuchyně, co tam ještě dělám – a já zapisovala účty.

Jak se Josefu Herclovi dařilo kloubit repertoárovou různorodost, styly hry, názory či detaily? Měl nakonec hlavní slovo nebo „dal na Ottu“?

Pokud šlo o repertoár a další aspekty, to vše bylo výhradně na J. Herclovi. On určoval, co se bude zpívat, kde se to bude zpívat, kdo to bude zpívat (solisté) atd. Ale na Ottu dal. Většinou, když něco nového chystal, řekl mi o tom a mluvili o tom. Později i se mnou. Takže jsme mu mohli říci svůj názor. Ale nakonec vždy rozhodl on a vždy správně. On měl obrovský přehled a věděl.

Měl vlastně Otto (po vystudování konzervatoře) svého mentora, se kterým konzultoval hudební aspekty?

Otta žádného mentora neměl. Ale chodil k nám jeho profesor z konzervatoře dr. Josef Kubáň a s ním hodně debatovali. Otta měl totiž dokonalý přehled a všichni okolo to uznávali, i jeho profesori (např. Otto Albert Tichý).

Jak probíhala Vaše rodinná hudební spolupráce?

Naše rodinná hudební spolupráce tkvěla ve společném působení u sv. Jakuba (od svých 15 let tam byl i Petr) a v tom, že jsem Ottovi vypomáhala v hraní v kostele v Nuslích, protože byl tehdy tamním ředitelem kůru. Pak byl kůr řadu let psán na mne, když už Ottovi nepovolili dva vedlejší úvazky (Hrad byl totiž na vedlejší úvazek). A jinak pro mne to znamenalo hromadu bílých frakových košil (vyprat, vyžehlit), zajistit zázemí a hodně často i opsat rychle nějaké noty apod. Bylo to dost pestré.

90 let P. Antonína Láníka. Emeritní varhaník svatovítské katedrály Otto Novák, Dp. Antonín Láník, bohemistka Marie Nováková, muzikolog Karol Frydrych

mezihru zahrálo vždy tři stejné trojzvuky jednou rukou. Jiné, starší děvče bylo u měchu. Jiného varhaníka nemají. (25. srpna 1947).“ Tak jsem tedy „hrála“ do konce prázdnin, a když si tatínek pro mne přijel a pan farář mu sdělil, co jsem dělala, hned po návratu začal k nám pan ředitel Rodina chodit a učit mě hudební teorii – první byl basový klíč, abych mohla hrát, což jsem uplatnila o prázdninách 1948 opět v Holýšově. A proto jsem mohla tak „suverénně“ vlézt za varhany a hrát místo sestřence. Od toho vystoupení s písní *K oltáři Páně* jsem začala vypomáhat s hraním u nás v kostele (P. Maria Růžencová v Plzni V „u dominikánů“) a v roce 1950, když farnost od vyvezení dominikánů v dubnu 1950 žila v nouzovém stavu, než tam byl přidělen v září diecézní farář, jsem se stala jednou z pravidelných kostelních varhanic. Pravidelně jsem tam hrála až do maturity a pak během vysokoškolských studií o prázdninách. Abych tedy shrnula: Moje hudební vzdělání je nesoustavné, víceméně soukromé a hlavně jsem pořád a pořád hrála, takže čistý samouk. Od svých 14 let jsem chodila zpívat do kostelního sboru v kostele sv. Jana Nepomuckého „u redemptoristů“ a často výpomocně zpívala i ve sboru v arciděkanském kostele sv. Bartoloměje (dnešní katedrála), řidičceji u františkánů. Odtud jsem po svatbě plynule přešla do Svatojakubského sboru v Praze.

poslal při odpoledním požehnání na kůr, abych Ottovi registrovala při zpívaných litaních (varhánky mají jen jeden manuál a rejstříky jsou po stranách). Tak jsme se poznali a po roce (1964) opět na této pouti se znovu setkali a začali jsme spolu „chodit“.

Josef Hercl proslul svou náročností – vůči sobě i vůči svým spolupracovníkům. I když by to byla spíše otázka na něj, nicméně z Vašeho úhlu pohledu: Proč si jako „celoživotního“ varhaníka vybral Ottu?

Proč si Hercl vybral právě Ottu, to vlastně nevím, ale asi to vyplynulo z toho, že Otta na konci války už hrál u sv. Ignáce a Hercl tam tehdy přivedl studentský sbor z gymnázia v Londýnské, který řídil, když bylo gymnázium vybombardováno. Přenesli nedělní bohoslužby ze školní kaple do družinské kaple u sv. Ignáce. A v té Otta pravidelně hrával. A patrně Hercl viděl, že je Otta výborný muzikant. Tam totiž vzniklo jejich celoživotní přátelství – Herclovi bylo 17 a Ottovi 15 let. Od té doby si Hercl Ottu zval, když potřeboval, a pak spolu začali v roce 1951 o Velikonocích působit u sv. Jakuba. O Ottovi jednou Hercl řekl krásné hodnocení – bylo to ve druhé polovině 80. let a do Prahy přijeli nějací Italové, hudebníci a požádali Herclova o schůzku, byli nadšeni hudbou u sv. Jakuba a ptali se Hercla, jak tohle mohl dokázat s amatéry. Byla jsem u toho setkání. Byl tam i tlumočnick a Hercl tenkrát řekl, že by to nikdy nedokázal, kdyby neměl takového varhaníka jako je Otta. Že on svou improvizací dokáže celou mši propojit v jeden skvělý celek a kromě toho dává svým doprovodem sboru jistotu. K tomu musím poznamenat, že Otta vždy

Zmínila jste syna Petra; zasahovala jste nějak do jeho hudební formace, nebo si šel svou cestou?

Ano, Petra jsem napřed do LŠU vodila a vyzvedávala (začal v 6 letech), doma jsem dohlížela na jeho cvičení na klavíru („maminko, maminko, pojď to se mnou přehrát, než přijde tatínek“). Jinak si šel svou cestou. Na klavír chodil do maturity a pak to „slavně“ pověsil na hřebík. Jeho klavír moc neoslovoval. Ale ve sboru byl po všech stránkách úspěšný a užitečný, např. i jako „technická“ síla, když se stavěl orchestr na kůru, stěhovaly nástroje na zájezdech atd. Byl v posledních letech Herclova působení doslova jeho „pravá ruka“, Hercl se bez Peťánka (tak mu říkal) už téměř nemohl obejít.

Když jsem k Vám poprvé přišel na návštěvu, nejvíce mne udivila přítomnost píšťalových varhan v bytovém domu...

Ano, píšťalové varhany stojí v našem bytě od roku 1968. Otta si je nechal postavit, aby mohl cvičit doma, protože měl čas na cvičení vlastně až večer a musel chodit cvičit do kostela. Vzpomínám, jak Ottova maminka byla vždy ustaraná, když šel Otta cvičit večer k sv. Jakuba a pak se vracel před půlnocí staroměstskými, tehdy ne zrovna bezpečnými uličkami. To pak díky nástroji odpadlo.

Oba, jako manželé, jste vykonávali varhanickou službu. Jak to u Vás fungovalo s cvičením na nástroj? Měli jste rozvrh, kdy bude kdo hrát?

Cvičení na domácí nástroj bylo jednoduché. Otta měl čas až večer a já mohla kdykoliv přes den, pokud jsem měla čas. Ale toho jsem měla málo: zaměstnání, dítě, sbor, večerní hraní v kostele skoro denně. Ale v tom nebyl problém.

Otto proslul mistrovstvím improvizace. Učil tomuto umění i Vás?

Otta mě soustavně vůbec neučil, ale byla tu řada poznámek a připomínek během provozu. A pokud jde o improvizaci, on tvrdil, že ženské na ni nemají. A měl pravdu. Kolik znáte varhanic, které improvizují kvalitně (ne jen takové to mezihraní při bohoslužbě)? Já znala pouze dvě: Jiřinu Pokornou a Irenu Ledvinovou.

Z live nahrávek z kůru sv. Jakuba je doloženo, že Otto Novák dovedl bravurně doprovázet gregoriánský chorál na varhany. Setkal se někdy s připomínkou, že chorál raději nedoprovázet?

Otta se u nás s poznámkami k chorálu ne setkával. Tady to všichni brali jako danou věc, že se chorál doprovází. Spousta lidí

chodila např. do katedrály na nešpory, které Otta naprosto mistrovsky doprovázel. Ale spory o to byly v CIMSu. Když se Otta začal (až po listopadu 1989) zúčastňovat setkání CIMSu, kdosi to tam otevřel, proč doprovází chorál. Těch debat okolo toho bylo hodně, oni tvrdě trvali na tom, že se chorál nesmí doprovázet. To ovšem Otta hravě vyvrátil, že proč by se nesměl doprovázet, proč tedy stavěli v kláštřích chórové varhany. Ale stále trvali na tom, že je lepší a vhodnější nedoprovázet. Já pak jednou – to bylo u nás u stolu – řekla, jestli někdo z nich slyšel, jak to Otta hraje. A pak bylo generální shromáždění CIMSu na Montecassinu na podzim 1995 a my tam přijeli o den později, protože zasedání začalo 2. listopadu, a to Otta ještě musel hrát u sv. Jakuba (dělalo se tradiční Mozartovo Requiem). Přijeli jsme tedy odpoledne 3. listopadu. Do města Cassina, kde se konala jednání a bydlelo se tam, a hned při našem příchodu bylo Ottovi sděleno, že se s ním počítá na mši sv. v neděli 4. listopadu na Montecassinu, kde bude mnichy doprovázet při chorální mši. Oni si totiž ten doprovázený chorál poslechli a toto byl výsledek. Ale později se jednou Otta dostal do debaty s Davidem Ebenem, který už měl svou Scholu Gregorianu Pragensis a také propagoval chorál bez doprovodu. A ta debata byla docela ostrá, D. Eben trval na svém, Otta také na svém. Byl u toho i Petr Eben, který vždy všechny spory hleděl mírnit. A Otta tehdy ukončil slovy: Zakázané to není, a když to někdo umí doprovázet, tak je to krásné. A P. Eben na to souhlasně kýval. Ještě i dnes se najdou tací, kteří doprovod chorálu zpochybňují. Je to podle mne jakási zatatost, paličatost a ne dost dobrá informovanost. Ovšem podepisují to, že se to musí umět. Jinak je to špatné.

Mohla byste přiblížit pracovní týden Vašeho manžela? To si asi dnes málokdo dovede představit.

Pracovní týden Otty byl opravdu nepředstavitelný: Od pondělí do pátku denně od 7.30 do posledního obřadu (v době chří-

pek třeba ještě v 18.30) v krematoriu. Za přesčasy si mohl někdy vzít volno, ale musel mít zástupce a to býval problém. Takže svá mimořádná volna si bral např. kvůli službě v katedrále (třeba na Zelený čtvrtek, kdy dopoledne musel hrát *Missu chrismatis*) nebo když měl koncertní cesty. První léta našeho manželství byla služba v krematoriu i v sobotu dopoledne, než byly uzákoněny volné soboty. V sobotu měl v 15 hodin nešpory v katedrále, v 16 hod. zkoušku u sv. Jakuba (tam byla zkouška i ve čtvrtek v 19 hod.) a od 18 hod. zkoušku dómského sboru (za tu jednu zkoušku se musela připravit mše na neděli). V neděli hrál v 7.30 Nusle (později jsem je hrála už já), v 9.15 zpívaná mše v katedrále, každou druhou neděli v 11 hod. zpívaná mše u sv. Jakuba a každou neděli v 15 hod. nešpory v katedrále, večer hrával v 18 v Nuslích, ale to jsme brzy obsadili nějakým zástupcem, protože se jednu neděli v měsíci večer zpívalo někde s Herclm (sv. Tomáš, Strahov, Jezulátko atd.) a také se – hlavně v létě – vyjíždělo i na venkovské poutě. Takže z celého týdne měl Otta vlastně volno jen v sobotu dopoledne a v neděli (ne vždy) po nešporách, tj. po 16. hodině. Tím byl vlastně nejvíc postižen Petr. A pro mne byla nejhorší neděle, protože jsem i já zpívala ve sboru, přibíhla jsem od sv. Jakuba před půl druhou a musela rychle dát oběd, protože Otta musel nejpozději ve 14 hodin už jet do katedrály, aby stihl nešpory. Tramvaje tenkrát jezdily víceméně jako občasníky, často dobíhal pěšky nahoru z Klárova. Takže naše nedělní obědy byly vždy ohříváné, vařila jsem je v sobotu večer. Dokud žila Ottova maminka, vařila v neděli ona, ale maminka nám zemřela už v listopadu 1970.

Jaké zkušenosti – pozitivní i negativní – jste v průběhu Vašeho působení na kůrech nasbírala a jak jste je zúročila?

Těžko odpovědět. Zkušenosti byly obojí, ale v zásadě jsme to dělali rádi a s elánem, takže problémy se hleděly vyřešit a to dobré, to bylo příjemné i přes celkový shon. Pracujete-li s více lidmi, vždy se

Olga Frydrychová, Marie Nováková
Valtice 20. 8. 2022

někde něco „zadrhne“. Mohu říci, že mne nejvíc zlobilo a dodnes zlobí nepochopení některých kněží pro službu varhaníků a zpěváků a pak eventuelní kůrní „drby“. Ale to naštěstí za Hercla u sv. Jakuba nebylo. A když ano, hned v zárodku se to vyřídlilo. To tam začalo bujet až po Herclově odchodu a to – podle mého mínění – byl také jeden klín do rozboření sboru za Herclova nástupce.

Tuze jsem měl rád Ottův smysl pro humor i šarm, s nímž dokázal zajímavě povídat o chrámové hudbě a zároveň ji tak skvěle předestřít posluchačům – vnímal jsem jej, jako hořící pochodeň, která zapaluje ostatní. Kde pro to, při jeho neobyčejném vytižení, čerpal energii?

Ta otázka je také dost těžká. Ale vím bezpečně, že doma byl šťastný. A já se snažila, aby zde měl to, co hledal. Spolupráce s J. Herclem pro něj také byla radostí. A vím, že moc rád se setkával se svými přáteli. Ale hlavně, myslím, čerpal z víry. On nepůsobil jako příliš zbožný, ale to byl klam. On to jen nedával najevo. A tak tu sílu bral asi z kombinace toho všeho, co ho těšilo. A když se narodil Petr, byl Otta nejšťastnější.

Vzpomínám na Ottovo vyprávění, kterak soudruzi žákům varhanní hry na pražské konzervatoři doporučovali studovat ještě jiný obor, poněvadž varhaníků již brzy přý nebude třeba... Nakolik ovlivnil totalitní režim osudy Vaší rodiny?

No, to opravdu na konzervatoři jim říkali. Otta vystudoval při zaměstnání ještě tzv. lidové oddělení – zobcovou flétnu a tahací harmoniku (u prof. Vachulky), ale naštěstí on to nikdy nepotřeboval. Jak nás ovlivnila totalita? No v první řadě, že Otta nesměl učit, ač by ho byli na konzervatoři chtěli (jak na něho naléhal např. J. Krajs, aby šel učit), ale to nešlo, protože Otta hrál v kostele. Kdyby se toho byl vzdal, mohl. Ale to by on nikdy neudělal, pro něj byl kostel prioritou. Z toho také vyplynulo, že nemohl volně koncertovat. U nás byl tabu pro tzv. prestižní akce a nesměl do ciziny kromě NDR a Polska. A v 80. letech ho dost pronásledovala STB, chodil za ním agent (čekal u domu, u krematoria, když šel Otta od sv. Jakuba, atd.), obtěžoval, lákal ke spolupráci, trvalo to asi dva roky a bylo to hodně nepříjemné. Po Sametové revoluci jsme zjistili, že jsme byli v době normalizace až do roku 1989 sledováni.

Vaše jméno je známé rovněž v souvislosti s časopisem Varhaník. Jak jste se stala členem redakční rady? V jaké kondici se časopis Varhaník nachází? Jsou nějaké plány, vize do budoucna?

Časopis Varhaník založil P. Jiří Hájek, který byl dlouholetým Ottovým přítelem (znali se od konce války – Ottovi bylo 15

a Jiřímu 10). A tak jednou Jiří přišel a mj. řekl, že založil ten časopis a že by byl rád, kdybych se já někdy přišla podívat na redakční radu, že ji mají jednou za měsíc v Arcibiskupském paláci. Otta pak na mne naléhal, ať se tam jdu podívat, že ho to zajímá. Já už byla v penzi, tak jsem se tam vypravila a líbilo se mi to. Byla jsem pozvána, ať přijdu zase. Nu, a najednou jsem byla členkou redakční rady, ani nevím jak. A Jiří se mi pak přiznal, že na tom cíleně pracoval, protože chtěl, aby ten časopis byl po jazykové stránce naprosto bezvadný. Takže mě tam přivedla má profese bohemistky. A jsem tomu ráda, baví mě to a je tam výborná atmosféra. Časopis si prošel těžkostmi, když nás vypovědělo Karmelitánské nakladatelství, tehdy byl na pokraji zániku. Ale teď, díky Bohu, máme předplatitele, spolupracovníky a snažíme se časopis posunout dál, např. možnostmi některých barevných fotografií atp. Ale všechno dnes záleží na penězích.

Co byste doporučila – z pozice renomované bohemistky – redaktorům budoucí generace kancionálu?

Doporučila bych v první řadě jazykovou revizi, protože jsou tam stále ještě gramatické a jazykové chyby (např. v písni *Tvůrce mocný tvary zájmena já*, v písni *Tisíckrát* proč chybný tvar *Tisíckráte* atd.). Dále bych texty některých písní vrátila k originální podobě (např. *K oltáři Páně* nesmyslně „přebásněná“, ač původní text je krásný). Dále bych udělala průzkum, jak se které písně opravdu využívají, a ty, které mají malé nebo nulové využití, bych bez skrupulí vyřadila. Při doplňování dalších písní bych byla velice opatrná, protože není vhodné zařazovat písně jen s místním využitím. Ty si dnes může každý snadno doplnit natištěným textů na lavice, tyto techniky jsou dostupné. A není cílem udělat ze zpěvníku špalek,

Otto Novák, Marie Nováková, Zdeněk Hatina
Brno, foto Karol Frydrych

kteří bude vážit kilogramy a bude i velmi drahý. Jednotný zpěvník by měl obsahovat písně opravdu obecně používané. A speciality si může každá farnost snadno sama doplnit právě zmíněnými texty (lístky) na lavice. To je můj názor. A také to tak praktikuji v kostele, kde dosud hraji.

Které projekty se po Sametové revoluci na poli duchovní hudby podařily, které nikoli?

Začnu Společností pro duchovní hudbu v Praze. To je dnes jakýsi exklusivní klub, ale když jsme ji zakládali, chtěli jsme, aby byla zastřešující organizací, která bude všestranně pomáhat hlavně varhaníkům venkovským a těm, kteří nemají odpovídající hudební vzdělání. A to se vůbec nepodařilo (ale nejsme jediní – takhle dopadla i papežská komise pro duchovní hudbu, také exklusivní klub s exklusivními názory). Ale co se hlavně stalo – zanikly téměř všechny chrámové sbory, které zde byly před revolucí. Kdo dnes provozuje kvalitní sborovou tvorbu, tj. celé zejm. latinské mše (poklad duchovní hudby), ordinaria i propria, jak jsme byli zvyklí v katedrále, u sv. Jakuba, v Brně, Hradci Králové, Olomouci atd. Mohu mluvit za Prahu, jiné moc neznám. Dnes se na velké svátky zpívá v Praze na Strahově, v katedrále jen výjimečně latinské mše, spíše ordinarium a nějaké doplňky, ale slyšet mši, jaká bývala u sv. Jakuba, je téměř nemožné. I na Strahově je bez chorálu a s kombinací lidové písně. Důvodem je hlavně nechuť kněží k tomu hudebnímu doprovodu. Mnoho kněží dává přednost kytarám (které do kostela nepatří, toť můj nezvratný názor). A to, co

je pro kytarové skupiny k dispozici, je hudební bída a textová hrůza. Takže se toho vlastně nejen hodně nepodařilo, ale spíš hodně poničilo. Podařil se žaltář (hnědá kniha alias Korejsník, některá propria (Bříza, Eben, základní Olejník), *Mešní zpěvy*, i když mají zatím malé využití a dosti odpůrců, v jistém smyslu i *Kancionál*, podařily se některé časopisy, některá místní hudební sdružení. Bohužel se tedy podařilo méně, než bychom chtěli, ale i tak Bohu díky za to.

Vzpomenula jste Společnost pro duchovní hudbu (SDH) v Praze. Mohla byste přiblížit podhoubí vzniku této organizace?

Podhoubí vzniku SDH neznám, ale domnívám se, že to krystalizovalo v řadě varhaníků a regenschoriů a tak k tomu spontánně došlo, a to dost brzy, už 1989. Určitě v pozadí byla dosud tehdy živá paměť na původní Společnost pro duchovní hudbu, zrušenou komunisty 1949.

Kdo byl hlavním hybatelem snah o založení SDH? Lze konstatovat, že za vznikem SDH stál jeden „otec zakladatel“ nebo těch „otců“ bylo vícero?

Myslím, že to bylo jakési kolektivní rozhodnutí. Rozhodně nešlo o jednoho „otce zakladatele“, ale o celou skupinu „otců“.

Na které osobnosti stojící u zrodu SDH si vzpomínáte?

Je to dávno, ale rozhodně tam byli Jan Hanuš, Petr Eben, Josef Hercl, Otto Novák, Jiří Ropek, Ladislav Příbyl, skladatel Karel Sklenička, Bohuslav Korejs, dr. Jaroslav Eliáš, dr. František Šmíd, Jiří Strejce a další. Skoro jsme se do sálku na vojtěšské faře nevešli.

Jakou úlohu, roli jste v SDH s manželem sehráli?

Otta byl od začátku členem výboru SDH, já – jakožto amatérský muzikant – jsem byla pouze jednou z prvních členek SDH (a jsem dodnes).

Dostalo se SDH podpory od kardinála Františka Tomáška a pražského kléru?

Jaká byla podpora kardinála Tomáška, to nevím. Byl tehdy už 91letý a dost nemocný, ale rozhodně nebyl proti. Řada kněží v tom hrála jistou roli, hlavně kněží-hudebníci (P. Pavel Grimmig, P. Jiří Hájek). Ale nějaká přílišná aktivní podpora tu rozhodně nebyla.

Jaké vize měla nově vzniknuvší SDH?

Pokud se pamatuji, základní vize byla pomoci celkově stavu hudby v českých kostelích, pomáhat varhaníkům a ředitelům kůrů – hlavně amatérským, kterých bylo a dodnes je většina, a dostat církevní

hudbu do povědomí i ostatních lidí, zejména nevěřících. Zpočátku se to dařilo, ale bylo to díky jednotlivcům, tak např. Svatojakubský sbor od začátku podpořoval např. Adventní koncerty České televize, zpočátku jsme na nich účinkovali. SDH pořádala Svatojánské slavnosti a zejména Svatováclavské slavnosti, což v prvních letech (do začátku 21. století) byl výborný cyklus koncertů a vždy jeden hudební zájezd s koncertem v tom cílovém místě. Ale záhy se to nějak vše začalo kazit. Myslím, že na to vliv měly i smrti protagonistů: Jan Hanuš, Petr Eben, Josef Hercl... Víím, že Otta chodíval ze schůzek výboru SDH někdy dost skleslý, že se z toho začíná stávat jakýsi exkluzivní klub a že to ztrácí obecnou podporu. A to se zcela jasně stalo, viz např. poslední „valnou hromadu“ s účastí zhruba 15 lidí! Je to všechno škoda a nezájem kléru má na tom také podíl. Většinu kněží, bohužel, duchovní hudba nic neříká.

Děkuji za upřímné popovídání. Do dalších let Vám přeji Boží požehnání, pevné zdraví, svěží mysl a neutuchající radost z hudby.

Karol Frydrych

Otto Albert Tichý (14. 8. 1890–21. 10. 1973)

regenschori katedrály sv. Víta

21. října si připomínáme 50 let od úmrtí hudebního skladatele, varhaníka a pedagoga, překladatele, spisovatele, znalce gregoriánského chorálu, profesora Pražské konzervatoře a regenschoriho katedrály sv. Víta O. A. Tichého. Tento renesanční umělec a myslitel ovlivnil jako pedagog celou hudební generaci – M. Venhodu, J. Strejce, J. Vodrážku, J. Horu. Které vlivy utvářely život a dílo Prof. Tichého? Jaký ideál liturgické hudby předával další generaci i přes nepřítelny doby 2. pol. 20. st.?

Hudební kořeny života a díla O. A. Tichého

Sám autor hovoří o svém životním putování v textu – „Moji učitelé hudby“. „Mým prvním učitelem hudby byl vlastně můj otec, ale nebylo to nějaké soustavné učení, u nás byla hudba jakousi rodinnou řečí, které jsem se začal učit již od 5 let, kdy

mě otec na poloviční housle naučil hrát písničku „Pec nám spadla“. Protože – jak to bývalo obecně – otec byl učitelem hudby a zároveň místním varhaníkem, nechal mě zpívat ve svém chrámovém sboru a to alt. Když jsem se zdokonalil ve hře na housle, hrával jsem v kostele i sólový part k sopránovému sólu své sestry Elišky. Na piano jsem se začal učit až později až někdy v tercii nebo kvartě na gymnáziu a to sám. To jsem již doprovázel bratra Stanislava, který uslyšev hrát Jana Kubelíka, vzal si do hlavy, že bude houslovým virtuózem. Tak jsme trávili prázdniny přehráváním skoro celé houslové literatury, pokud nám byla dostupná. Zpočátku mě hudba tolik nelákala, hrál jsem, protože všichni hráli a zpívali, ale již tehdy jsem zbožňoval p. učitele Trnku, který k nám docházel z blízkých Lesonic, dával – u nás improvizovanému kvartetu – své skladbičky. Komponovat jsem začal po sekundě, když mě otec začal učit hrát na varhany a napsal mi několik lehkých meziher. Zkusil

jsem si jich složit také několik a pak na studiích už mi to již nedalo, skládal jsem dále. Zároveň jsem se pídil po všem, co zaváňelo muzikou. Asi v kvintě jsem začal dirigovat seminární sbor a to vše se všeobecně vědělo, že mi uhranula múza Terpsychoré.“

Silný vliv – „Dobré dílo“ J. Floriana ve Staré Říši

Velmi důležitou kapitolou v životě O. A. Tichého je dění spojené s obcí Stará Říše. V době studií v kvartě seznámil tatínek Ottu s knihami Josefa Floriana, který vlastnil ve Staré Říši nakladatelství Dobré dílo. Období prázdnin po kvintě trávil doma v Martínkově. V té době už tam působil P. Jakub Deml. Otto tehdy nic nevěděl o jeho básnické tvorbě, protože žil jen hudbou a jak se později vyjádřil: „necítil potřebu poezie“. Postupně se však začal s Demlem sblížovat, vedli spolu mnoha-hodinové debaty a při těchto příleži-

tostech se Deml velmi pochvalně zmiňoval o J. Florianovi, svém příteli. Deml jej učil poznávat duchovní literaturu a eliminoval v něm vlivy světského prostředí, takže se Otto dostával až do stavu mystického nadšení. Uzářilo v něm dokonce rozhodnutí již více nestudovat (a to těsně před závěrečnými zkouškami) a vydal se do Staré Říše k Josefu Florianovi. Ten byl v mnoha kruzích považován za ztracenou existenci, ba za člověka mládeži nebezpečného. U něho chtěl Otto nějakou dobu zůstat. S tím nesouhlasili Ottovi rodiče a situace se vyhroutil natolik, že do Staré Říše přijel Ottův otec a žádal syna, aby se okamžitě vrátil domů. Ten to odmítl a zůstal u J. Floriana. Seznamoval se zde s nádhernými knihami, obrazy i sbírkami lidových písní, žil svobodným životem a vůbec nedbal na negativní postoje příbuzných. Koncem prázdnin však přišlo velké rozčarování. Otto byl předvolán k soudu do Moravských Budějovic, kde dostal jako nezletilý nařízeno, aby se okamžitě vrátil domů. Bylo pro něho nesmírně nepřijemné, vracet se znovu do škol a k ateistickým profesorům. Aby mu otec alespoň trochu ulehčil situaci, rozhodl, že se do Prahy, kam poslal syna dostudovat, odstěhuje celá rodina.

Na jakých ideálech a myšlenkách postavil Florián své nakladatelství Dobré dílo? Jeho hlavní zásadou bylo „navrátit se k pramenům“. Vyhledával díla geniálních spisovatelů z ciziny a překládal je do češtiny. Stěžejní osobností a vzorem celého hnutí byl francouzský katolický spisovatel Léon Bloy. Florian měl úžasnou schopnost vyhledat mezi záplavou literatury vždy ta nejhodnotnější díla. Knihy vydané ve Staré Říši znamenaly průlom do tehdejší katolické literatury. Je nutné podotknout, že nakladatelství Dobré dílo se netěšilo velké podpoře tehdejších vysokých představitelů církve - z českých kněží to byl pražský biskup Antonín Podlaha, ředitel příbramského konviktu Msgre Stella a několik dalších.

Hudební cesta – studium u Vítězslava Nováka na Pražské konzervatoři

„Teprve po maturitě jsem začal studovat hudbu odborně. Chodil jsem na klavír do školy prof. Mikeše, což byl vedle konservatoře nejlepší hudebně vzdělávací ústav. Po prázdninách jsem byl přijat do 3. ročníku kompozice na konservatoři. Jinde jsem vyličil, proč jsem tento ústav opustil, ačkoliv jsem tonul v blaženosti jsa poblíž svého zbožňovaného ideálu Vítězslava Nováka. Odchodem z konservatoře se uzavřela první kapitola mého hudebního studia. Ve Staré Říši jsem sice dále cvičil na piano, měl příležitost poznat celou cellovou literaturu doprovázejе přítele Antonína Strážného,

ale nějaké soustavné studium to nebylo, zato jsem tam lépe prožíval náš hudební folklor. Strážný, též ctitel Vítězslava Nováka, rád zpíval jeho úpravy slovenských písní a také jsme si přezpívali celou Janáčkovu Jenůfu. Nejdůležitější ovšem bylo, že jsme denně při mši svaté zpívali chorál (on zpíval, já doprovázel na harmoniu). Když byl celý svět za války v rozvratu, my jsme prožívali nejvzácnější a nejhlubší dojmů.“ (O. A. Tichý - „Moji učitelé hudby“)

Studijní pobyt v Paříži – Schola cantorum a Vincent d'Indy

„Třetí kapitolou mého hudebního studia byl můj pobyt na Schole cantorum v Paříži. To bylo uskutečněním všech mých tužeb. Byla to škola založená na principu gregoriánského chorálu, renaissanční a bachovské polyfonie.“

Ve svých 29 letech opouští svou rodnou zem a odjíždí do Paříže. V roce 1919 byl přijat na Scholu Cantorum. Bylo to tehdejší centrum pro celou Francii pro vyučování hudební kompozice a řídil ji Vincent d'Indy. V něm našel Tichý člověka, který podobně jako Florian v literatuře hlásal obrodu hudebního umění navrácení se k pramenům, ke gregoriánskému chorálu a lidové písni.

Mezitím došlo k významné události i v osobním životě Tichého. Roku 1920 se oženil s Veronikou Bloy, dcerou významného spisovatele Leona Bloye, jehož dílo pomáhal Tichý Florianovi ve Staré Říši překládat. Svědkem při svatbě se stal další významný francouzský spisovatel Jacques Maritain. O. A. Tichý se však se svým tchánem nikdy nesetkal, neboť v době, kdy se oženil s jeho dcerou, nebyl již Léon Bloy naživu.

Působení ve Švýcarsku

Po zdárném ukončení studia se Tichý živil jako soukromý učitel a varhaník. Rodina se mu však rozrůstá, v r. 1926 měl již syna a dvě dcery. Zároveň se dostává do finančních potíží, takže byl nucen přijmout i méně prestižní místo pianisty v kině, kde doprovázel hudbou němé filmy. Když navíc v témže roce 1926 nastala velká inflace, protože Německo přestalo platit Francii válečné reparace a situace hrozila skončit revolucí, rozhodl se Tichý se svou rodinou odejít z Paříže a přijal místo varhaníka a profesora hudby na dominikánském gymnáziu ve švýcarském Lausanne.

Teprve ve Švýcarsku se stal Tichý skutečně pedagogicky činným. Jako ředitel kůru v lausanském chrámu Notre Dame byl Tichý vedoucím tří sborů – francouzského, německého a dívčího. Značnou pozornost věnoval Tichý školení ventrovských varhaníků. Základní problém

spatřoval ve stejné věci jako ve své vlasti: lidé, kteří byli ochotni hrát v kostele, našel mnoho, trpěli však nedostatkem vzdělání. Tichý si ve švýcarském hudebním životě postupně získával významné místo, k čemuž mu dopomohlo přátelství s prof. Fornerodem. Téměř každý měsíc měl Tichý nějaký pořad v rozhlasovém studiu v Lausanne. Pan Müller, ředitel rozhlasu, mu byl nakloněn a často jej žádal o varhanní koncerty. Tichý vždy s radostí vyhověl jeho prosbám.

Kromě toho Tichý přispíval svými články do odborných časopisů jako Nova et Vetera, Echo, Courier de Geneve nebo Sancta Caecilia a byl často žádan o odborné hudební přednášky.

Na jakých principech O. A. Tichý staví liturgickou hudbu?

Z množství odborných článků citujme dva úryvky z jeho úvah v časopise Cyril: „Proč zůstává řehořský zpěv nepochopen?“

„Odpor proti chorálu plyne velmi často z nedbalosti, jako mnoho lidí bojuje proti náboženství, poněvadž o něm nic nevědí. Druhou závadou k rozšíření chorálu jest umělecká nevypěstlost dirigentů, kteří sice chorál provozují, ale neumějí mu dáti duši. Třetí a nejzávažnější překážkou jest nedostatek náboženského citění, ale ve všech případech je to intelektuální prostřednost, neboť ani neznalost, ani umělecká polovičatost, ani filozofická plytkost nemůže býti zámlinkou, aby se církev zřekla svého práva a své povinnosti šířiti pravou hudební kulturu.“

Souhrnný pohled O. A. Tichého na liturgickou hudbu vystihuje článek: „Jednotnost stylu v chrámové hudbě.“

Bylo by úzkoprsým nepřipouštěti do katolického chrámu leč gregoriánský chorál už proto, že účinnost jeho na dnešního posluchače začíná až tehdy, když jej dovede sbor zpívati pružně a s opravdovým pochopením pro text i pro nápěvy, jež jsou svým stylem průměrnému hudebníkovi dosti vzdáleny. Zpívati klasickou polyfonii je stejně doporučitelné jako chorál, neb ona z něho přímo vychází. Z dalších století je ovšem třeba vybírat skladby opatrně, neboť styl chrámové hudby se mění a ne vždycky ve prospěch liturgie.

Cesta do Prahy

Ve Švýcarsku prožívá Tichý skutečně úspěšné období svého života. Stává se profesorem varhan, gregoriánského chorálu a skladby na Akademii sv. Cecílie, založené podle stejnojmenné římské školy. Předtím byl ještě v letech 1926 – 1931 profesorem na hudebním institutu Collé-

ge Champittet, Od roku 1932 řídí a kantonnální sjezdy katolických chrámových sborů. Přes nesporné pocty a úspěchy musí Tichý čelit v osobním životě mnoha bolestným okamžikům. R. 1928 umírá paní Jeane Bloy, matka Veroniky Tiché. V roce 1930 přichází ještě těžší chvíle. Manželům Tichým umírá půlroční syn Antoine. K tomu se přidružila starost o Tichého matku, která žila v Praze a byla již v pokročilém věku.

Finančně zabezpečit rozrůstající se rodinu se stává čím dál náročnější. Právě v té době přichází nabídka z Prahy od Tichého přítele Antonína Stríže, který byl mezitím vysvěcen na kněze a jmenován vyšehradským kanovníkem. Ten Tichého seznámil s nabídkou převzít místo kapelníka v chrámu sv. Víta v Praze po odstoupivším Karlu Doušovi. Tichý návrh přijímá a vrací se i s celou rodinou do své vlasti dne 1. března 1936. Po dlouhé době se tak setkává se svou matkou. Krátce po svém návratu je jmenován dómským kapelníkem u sv. Víta, také díky doporučením Antonína Stríže.

Náročné začátky v Čechách

Návrat do Prahy a období 2. světové války nebyl pro O. A. Tichého právě snadný – nedorozumění se svým předchůdcem prof. Doušou (ten se domníval, že jej Tichý o místo připravil) způsobilo obecně velmi chladné přijetí. Navíc místo regenschoriho u sv. Víta zdaleka neodpovídalo jeho postavení, které měl před svým odchodem z Lousanne. Skutečnost byla taková, že z příjmu kapelníka, který činil 500,- Kč, musel živit nejen svých pět dětí, ale i svou dlouhodobě nemocnou manželku. Snažil se proto získat místo profesora na Pražské konzervatoři, žel komise (ve které zasedal i prof. Douša) ho nepřijala, přestože byl uznávaným odborníkem.

V odmítavém pražském prostředí však potkává spřízněnou duši - Miroslava Venhodu, rodáka z Moravských Budějovic. Spolu zakládají Scholu cantorum – soukromou hudební internátní školu pro mladé chlapce a r. 1939 také stejnojmenný chlapecký sbor. Společně také vydávají revue Praporec, časopis pro lidovou duchovní hudbu, jehož cílem bylo věnovat se zapomenutým nebo opomíjeným tématům. Vše končí roku 1950, kdy komunistická vláda násilně internovala kněze a řeholníky (akce K). Schola cantorum, tehdy působící při Strahovském klášteře, je rozpuštěna a její činnost zlikvidována stejně jako komunita premonstrátů.

Poválečné období

Poválečná doba přináší Tichému určité zadostiučnění. Po letech odmítání je ko-

nečně přijat na Pražskou konzervatoř, díky přimluvě Prof. B. A. Wiedermanna. Tichý se stává profesorem gregoriánského chorálu, sborového zpěvu a latiny. Postupně přibírá také předměty improvizace, varhanní doprovod, dirigování a francouzštinu. Přijímá i nabídku z právě vznikající AMU a stává se pedagogem také tam. Radost ovšem trvá jen několik měsíců – přichází totiž rok 1948 a s ním i vítězný únor - pro komunisty je Tichý zejména kvůli svému světovému názoru značně nepohodlný a z Akademie je vyhozen. Na konzervatoři se však za jeho osobu postavil tehdejší ředitel Dr. Václav Holzknecht. Ten se snažil ze všech svých sil tlumit nenávisť režimu vůči varhannímu oddělení a to úspěšně, o čemž svědčí fakt, že na konzervatoři mohl Tichý zůstat až do r. 1965, tedy téměř 20 let.

Symbolická smrt

Prof. Tichý odešel z konzervatoře ve svých 75 letech, rok předtím opustil místo regenschoriho u sv. Víta, kde poctivě a oddaně sloužil plných 28 let. Prof. Tichý zemřel 21. října 1973. Bylo to v neděli a ještě ten den byl přítomen v katedrále sv. Víta při slavnostní pontifikální mši v 10.00, při které byly provozovány jeho skladby. Po ceremonii vystoupil na kůr, aby poděkoval zpěvákům. Potom ještě před odchodem z chrámu poklekl podle svého zvyku u hrobu biskupa Antonína podlahy. V té chvíli se skácel a přímo v katedrále sv. Víta zemřel. Jeho odchod z tohoto světa byl tak trochu symbolický - na místě, které tolik miloval a kterému obětoval tolik svých sil.

Vzpomínky žáků

Takto vzpomíná na O. A. Tichého Jaroslava Vodrážka, dlouholetý profesor Pražské konzervatoře, vynikající improvizátor s mezinárodním renomé: „Cokoliv činil, vždy z něho vyzařovala jeho osobnost a to už je jedno, jestli to bylo v hodinách, nebo v soukromých rozhovorech. Stejně při práci, třeba když řídil sborový zpěv. I jako dirigent tomu dal úžasnou hloubku. Vnímavý člověk mohl postřehnout věci, které je někdy těžko slovy vyjádřit. To jsou věci týkající se života a vnímání života v plnosti.“

Domnívám se, že mnoho věcí z krásy života lidem uniká. Právě proto, že jsou povrchní, proto nejsou rádi na světě, kdežto pan prof. Tichý, ten život miloval, ovšem ne v tom povrchním slova smyslu, ale život, můžeme říci s velkým „Ž“. Proto v přítomném okamžiku vnímal naplno a to, co vnímal, rozdával druhým. V tom bych viděl právě jeho velikost.

Řekl bych, že pan profesor Tichý si byl vědom toho, že je vlastně člověk hluboký, a proto se snažil být i humorný, být veselý,

a to možná mu ani tak nesedělo. Kdo tu jeho hloubku chápal, ten humor ani nepotřeboval. Možná, že ho někdo měl rád také pro ten humor, všichni jsme ho měli rádi. Ale je možné, že ho všichni nechápali v celé jeho úplnosti. Každý může pochopit jen to, co přeče jen trošku taky sám má.“

„Hodně úsilí věnoval pan profesor tomu, aby budoucí varhaníci věnovali náležitou pozornost každodenní hře na varhany při bohoslužbě a nesklouzávali do pohodlné rutiny. Jako mladí jsme měli sklon k varhannímu exhibicionismu. To neměl rád – přijít k varhanám a pustit všechny rejstříky. „Ááá, zase jeden pan hlučnej. Myslí si, že když hraje silně, zakreje, že to nemá ducha.“ Sděnil jako pomyslnému posluchači, nevytkl to přímo žákovi. Také nesnášel monotónní blábolení kolem jednoho akordu. „Když vám momentálně nejde improvizace, tak si vezměte na pomoc tištěnou předlohu!“ Byl-li s něčím spokojen, řekl: „To má ducha.“ To byl projev nejvyššího uznání. Své žáky vedl třemi cestami: předně po cestě chorálu, pak lidového duchovního zpěvu a polyfonní tvorby, té, která má posvátné atributy. Říkal: „Jsou ještě jiné cesty, ale ty vedou do pekel,“ a shrnoval: „Odstraňte nejdříve zlořády a ostatní vám bude přidáno...“ (Jiří Strejc, královéhradecký dómský varhaník, student Pražské konzervatoře 1948–1953)

Aktuální odkaz O. A. Tichého?

„Když jsou životní principy postaveny na správném základu, nabývá i umění zdravý a pevný smysl...“

Heslovitě bychom mohli vypíchnout následující akcenty života Prof. Tichého: pilná práce – kompoziční a pedagogická, obětavá služba – pravidelná a vytrvalá, liturgická hudba stojící na principech gregoriánského chorálu a vrcholné polyfonie.

Termín konání diecézního setkání varhaníků při plánování zcela „náhodou“ vyšel přesně na den 50. výročí úmrtí dómského varhaníka O. A. Tichého. Nemohl by nám právě on být životním vzorem a inspirací pro naši službu dnes?

Odkaz na hudební medailonek – duchovní hudba ČRo:

<https://www.mujirozhlaz.cz/duchovni-hudba/otto-albert-tichy-1890-1973>

Christian Pšenička
(pro katolický týdeník)

Otto Albert Tichý – ryzí pramen duchovní hudby

Dne 21. října uplyne 50 let od smrti pozoruhodného umělce Otto Alberta Tichého, dlouholetého dómského kapelníka od sv. Víta v Praze, skladatele zejména duchovní hudby vokální a instrumentální, studenty ctěného pedagoga Pražské konzervatoře, zapáleného sbormistra a vynikajícího varhaníka a improvizátora, který ochotně vypomáhal varhanickou službou v mnoha pražských kostelích. Jako mladému umělci mu učaroval gregoriánský chorál, renesanční vokální polyfonie a také lidové písně. Ve své tvorbě zúročil i vlivy svých francouzských studií a zařadil se tak do skladatelské linie vedoucí od Antonína Rejchy k Césarovi Franckovi a dále k jeho žákovi Vincentu d'Indy, u kterého Tichý studoval skladbu. Tyto zdroje během svého skladatelského vývoje uchopil moderním jazykem 20. století s rysy impresionismu a později neoklasicismu. Vznikla tak harmonicky barvitá hudba naplněná hlubokým obsahem a upřímným výrazem. Otto Albert Tichý je autorem více než 320 opusů s důrazem ve sborové tvorbě. Jeho dílo dále zahrnuje tvorbu pro klavír, varhany, komorní ansámblu i orchestr. Jako osobnost širokého rozhledu a literárního talentu též publikoval v časopisech a hovořoval v rozhlasu. Neúnavně a skromně pracoval na mnoha paralelních projektech, i když mu osud často nepřál.

Otto Albert Tichý se narodil 14. srpna 1890 v Martínkově u Moravských Budějovic. Jeho otec Antonín byl žákem Leoše Janáčka, působil jako vesnický kantor a vedl chrámový sbor. Pradědeček Antonín Radkovský byl učitel a varhaník ve Staré Říši. Otto se učil od 5 let na housle, později na klavír a varhany. Kromě komponování a řízení sboru ho též táhla duchovní literatura, a to tak silně, že jako mladík skoro deset let pobýval jako pomocník u Josefa Floriany ve Staré Říši. Zde v nakladatelství Dobré dílo překládal francouzskou katolickou literaturu a ve volném čase se věnoval každodenní hudební praxi na kostelním kůru, provozování komorní a lidové hudby či učení Florianových dětí hudbě a zpěvu.

Ač jako žák prošel řadou hudebních institucí – např. jeden rok ve skladatelské třídě Vítězslava Nováka –, srdeční volbou bylo až přijetí na Scholu Cantorum v Paříži v roce 1919, které spojovalo tři jeho vášně – hudební, duchovní i literární. Vystudoval současně tři dvouleté obory – hru na varhany, gregoriánský chorál a skladbu u Vincenta d'Indy, později harmonii a nakonec kontrapunkt opět u d'Indyho. V Paříži se záhy oženil s Veronikou Bloy, dcerou spisovatele Léona Bloy, jehož dílo znal a překládal v Dobrém díle. Vydě-

lával si jako varhaník na několika pařížských kůrech, vyučováním a překládáním. Pařížská etapa pro něj končí v roce 1926, kdy se s manželkou a již třemi dětmi stěhuje do Švýcarska za výhodnou pracovní nabídkou.

Dalších deset naplněných let prožil ve švýcarském Lausanne jako vážený ředitel kůru při chrámu Notre Dame. Zde vedl několik sborů, vyučoval na Akademii sv. Cecílie, na dominikánském gymnáziu i soukromě. Psal odborné články do časopisů, dával přednášky, byl činný v tamějším rozhlase. Jeho skladby byly dobře přijímány publikem a vycházely tiskem. Narodily se mu další tři děti a byl výraznou osobností hudebního života v regionu. Přesto myslel na rodnou zemi a v roce 1936 se úspěšně ucházel o místo regenschori u sv. Víta v Praze.

Funkci dómského kapelníka svatovítské katedrály vykonával 28 let, tedy až do roku 1964. V Praze byl opět mnohostranně činný, avšak kvůli katolickému vyznání a důrazu na duchovní tvorbu byl hlavním ideovým protivníkem. První roky na něj veřejnost nahlížela jako na cizince s nedůvěrou a nebyl o jeho tvorbu a znalosti zájem. Až díky přímluvě B. A. Wiedermanna a diplomatickým schopnostem tehdejšího ředitele Pražské konzervatoře Václava Holzknechta dostal místo na varhaním oddělení konzervatoře, což významně pomohlo zabezpečit rodinu. Na konzervatoři setrval bezmála dvacet let a svým působením ovlivnil řadu předních varhaních umělců. Varhaníky vyučoval praktické i teoretické předměty a pro svůj velký kulturní rozhled a čestnou povahu byl mezi žáky velmi oblíben. Vedl je k důstojnému doprovázení liturgie varhaní hrou i zpěvem. Sám byl výborný varhaní improvizátor.

S Miroslavem Venhodou v Praze založil Otto Albert Tichý internátní školu a chlapecký sbor Schola Cantorum, s Venhodou též řadu let až do zákazu vydávali časopis Praporec. Za zmínku stojí, že kromě bohatého portfolia odborných článků napsal monografii o Césarovi Franckovi, která dosud přes doporučení několika umělců nebyla česky vydána. Rukopis se nachází v Národní knihovně České Republiky.

Tichý měl nejen nesporné umělecké kvality, ale též měl jako člověk ryzí charakter a statečně čelil nástrahám komunistického režimu, kterému se jako skladatel a propagátor duchovní hudby nemohl zalíbit. Jelikož byl velmi skromný, nehnal se za kariérou, ale prožíval plně a bez kalkulu své umělecké poslání. Zemřel 21.

října 1973 ve věku 83 let, když po nedělní mši svatě opouštěl svatovítskou katedrálu.

Hudba Otto Alberta Tichého mě oslovila natolik, že jsem se rozhodla věnovat studiu jeho varhaního díla během svých magisterských studií varhaní hry na JAMU v Brně. Kompletní varhaní dílo, čítající 33 katalogových čísel, jsem mohla prozkoumat v Praze v Hudebním oddělení Národní knihovny ČR, ačkoli ještě fond Tichého skladeb nebyl uzavřen. Díky konzultaci s tehdy ještě žijící nejmladší dcerou O. A. Tichého Terezou Sumovou (1932–2021) se podařilo shromáždit dostupné literární zdroje. Celou pozůstalost utřídil básník František Rejl, Tichého blízký přítel posledních let života, interpret jeho děl a autor básní, které zhudebňoval. Poté se odkazu věnovala paní Tereza Sumová, která řadu let pořádala koncerty z otcových děl. Ke stáru pak všechny materiály svěřila Národní knihovně.

Varhaní dílo obsahuje drobné kompozice i větší cykly. Najdeme zde skladby ke koncertnímu využití, skladby vhodné k liturgii a též skladby instruktivního rázu. Podstatnou část varhaních skladeb zkomponoval Tichý v pražském období (1936–1973). Z nejvýznamnějších koncertních cyklů jmenujeme poválečnou čtyřvětou Sonátu č. k. 151, neoklasické čtyřvěté Concertino pro varhany a smyčce č. k. 226, tři partity s katalogovým číslem 179, 195 a 305 nebo dvě sonatiny č. k. 262 a 263. Na zvukové ztvárnění je třeba nahlížet s ohledem na 7 pařížských a 10 lausanských let, a dále přihlídnout k tomu, jaký měl Tichý k dispozici nástroj v katedrále sv. Víta. Tam roku 1932 postavil Josef Mölzer nové varhany s pneumatickou trakturou, třemi manuály, 58 znějícími rejstříky (z toho 7 jazykových rejstříků a navíc mnoho spojek), crescendo a žaluzií. Romanticky a orchestrálně pojatý nástroj měl nadstandardní rozsah – v manuálu dokonce do g^3 , v pedálu do g^1 – šestnáctistopý základ v každém manuálu. Varhaní dílo Otto Alberta Tichého zahrnuje zdařilé skladby vhodné k vydání tiskem a zařazení do repertoáru koncertních varhaníků.

Přála bych si, aby hudba Otto Alberta Tichého – ať už je to jeho nádherná vokální tvorba nebo ta instrumentální – nebyla zapomenuta, aby dále zněla a obohacovala nás svou nevšední krásou.

Všechny zdroje jsou uvedeny v mé diplomové práci:

HOLÁ, Kateřina: *Otto Albert Tichý: Varhaní dílo ze skladatelovy pozůstalosti v Národní knihovně České Republiky*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, Hudební fakulta, Katedra varhaní a historické interpretace, 2014. 52 s.

Kateřina Holá

Výsledky skladatelské soutěže SDH 2023

Přehlídka skladatelské soutěže SDH; zleva Václav Uhlíř, Petr Chaloupský, František Fiala, Karol Frydrych, Adam Hermuth, Ivana Juráňová, Jan Juráň, Štěpán Pokorný a Jaroslav Eliáš

Vyhlášení skladatelské soutěže SDH se pravidelně koná na podzim v rámci festivalu Svatováclavské slavnosti. Soutěž je v posledních ročnících směřována k podpoře dosud opomíjených *Mešních zpěvů*. Obě kategorie tak měly v podtextu doporučení k motivické vazbě na *Mešní zpěvy*. Tento záměr se však daří naplňovat jen okrajově. Většina autorů pojímá zadání v rámci kategorií volně.

liturgickému použití (délka max. cca 5 min.). Preludium, chorálová předehra, resp. předehra, dohra, aranže na témata písní nejlépe z Mešních zpěvů nebo univerzální netematická varhanní skladba.

Záměrem letošního zadání soutěže byla **podpora Mešních zpěvů**, českého graduálu. Zpěvníku, který přestože obsahuje mnoho krásných písní z pokladu našeho kulturního dědictví, zůstává celých třicet let opomíjen a nedoceněn. Zadavatel uvítá, pokud se tématem skladeb obou kategorií stanou melodie a texty z Mešních zpěvů.

Hodnocení soutěže a porota

Složení poroty bylo podobné jako v minulých letech. Hodnotiteli byli skladatelé, dirigenti a hudebníci. Porotci hodnotili nezávisle (samostatně) a bez znalosti jmen autorů soutěžních skladeb, přestože mnohé autory jejich styl předem prozrazoval. Členy hodnotící komise byli abecedně: **Eduard Douša** (skladatel, pedagog), **Jan Hora** (varhaník a hudební pedagog, profesor Akademie múzických umění v Praze a Pražské konzervatoře), **Jiří Churáček** (skladatel, vyučoval skladbu na Pražské konzervatoři a stále vyučuje teoretické předměty na konzervatořích v Praze a Českých Budějovicích), **Josef Kšica** (varhaník, kapelník v katedrále sv. Víta), **Martin Šmíd** (skladatel a varhaník u Panny Marie Sněžné v Praze) a **Marek Valášek** (sbormistr, pedagog na Pražské konzervatoři a PedF UK).

Počet skladatelů a zejména počet přihlášených skladeb byl letos vyšší než v minulých letech, proto bylo třeba upravit způsob hodnocení. Každý porotce rozdělil 5x 3, 2 a 1 bod, tedy patnácti vokálním skladbám a 2x 3, 2 a 1 bod varhanním skladbám. Tedy mohl ocenit přibližně třetinu skladeb v každé kategorii. Každý porotce tedy přidělil celkem 30 bodů v kategorii A a 12 bodů v kategorii B. Tento způsob vylučuje rozdílnou váhu hodnocení od jednotlivých porotců.

Otázkou může být, jaké bodové hodnocení od jednoho porotce je úměrné (ani příliš progresivní, ani ploché). V hodnocení vzniká značný rozptyl bodových zisků. Pokud se na skladbě shodnou všichni porotci stejnou známku, je hodnocení

Zadání soutěže 2023

Kat. A: České proprium – vokální skladba s českým textem k proměnlivým částem mše pro smíšený sbor nebo sólový hlas, píseň, aleluja nebo žalm (délka max. cca 5 min.). Proprium – skladba příhodná k dané příležitosti. Použití skladby ke konkrétní části mše: vstupní zpěv, zpěv před evangeliem (může být i samotné aleluja, které se bude doplňovat veršem před evangeliem k dané příležitosti), zpěv k přípravě darů nebo eucharistické moteto k přijímání.

Kat. B: Varhanní skladba k praktickému

František Fiala – Těžko vyjádřit radost v dětských očích

průkazné. Pokud se naopak porotci u některé skladby vůbec neshodnou, zůstává závěr problematický. Skladeb, na nichž se porotci neshodnou, je zejména uprostřed výsledkové listiny bohužel dost.

Proto neurčujeme absolutního vítěze podle získaných bodů, ale vyhlášíme několik skladeb na stejném místě (pořadí). Samotný počet bodů nebo získaných hodnocení, neboli „shoda porotců“ (kolik porotců danou skladbu ocenilo), nevypovídají absolutně o pořadí. První pořadí bylo uděleno skladbám, které získaly 10 a více bodů. Druhé pořadí odpovídá 7–9 bodům a třetí pořadí získaly skladby se 5–6 body. Skladby autorů, které vyhověly zadání a získaly 3–4 body, vyhlášíme jako oceněné.

Můžeme říci, že u všech oceněných skladeb se (nějakou známkou) shodla část porotců, proto jistě stojí za to skladbám věnovat pozornost a třeba je opakovaně provádět.

Karol Fryrdych,
další oceněný
autor

Vítězové skladatelské soutěže SDH 2023

Kategorie A: krátká vokální skladba, moteto, proprium, přihlášeno 38 skladeb + 2

pořadí	jméno	názvy skladeb
1	František Fiala	Eucharistické moteto, Co již dávní proroci a Z hvězdy vyšlo slunce
1	Jan Bernátek	Vánoční propria
1	Petr Chaloupský	Offertorium ke svatému muži a Chvalme všichni Hospodina
2	Jan Juráš	Ave verum corpus a Ecce Dominus veniet
2	Lukáš Vendl	Sedm posledních slov Ježíše
2	Miroslav Baklík	Pater noster pro smíšený sbor a capella
3	Adam Hermuth	Svatý Bože
3	Jan Suchý	Ecce sacerdos
3	Karol Fryrdych	Ave Maria a Vánoční aleluja
3	Lubomír Synek	Laudate Dominum a Stabat Mater

Další oceněné skladby:

Ivana Juráňová	Vstupní antifona na Květnou neděli
Jiří Kuchválek	Ke svatému Bartoloměji
Martin Horyna	Ježíš Kristus náš milý Pán a Ukřižovaný Kriste
Matěj Bartoň	Žalm na Květnou neděli
Olena Lys	Vítej Jezu Kriste
Štěpán Pokorný	Z hlubokosti volám k Tobě

Kategorie B: Krátká varhanní skladba, preludium, přihlášeno 11 skladeb

pořadí	jméno	názvy skladeb
1	František Fiala	Chorální předehra Victimae paschali laudes
1	Petr Chaloupský	Fantazie Hospodine ulituj nás a Toccata g-moll
1	Václav Uhlíř	Variace na adventní píseň
2	Miroslav Baklík	Preludia a miniatury na motivy zlidovělých vánočních koled

Program přehlídky

- Petr Chaloupský: Fantazie Hospodine ulituj nás
- Petr Chaloupský: Offertorium ke svatému muži
- Štěpán Pokorný: Z hlubokosti volám k Tobě

- Ivana Juráňová: Vstupní antifona na Květnou neděli
- Lukáš Vendl: Sedm posledních slov Ježíše (výběr)
- František Fiala: Chorální předehra Victimae paschali laudes
- František Fiala: Eucharistické moteto
- Miroslav Baklík: Preludia a miniatury

- na motivy zlidovělých vánočních koled
- Jan Bernátek: Vánoční propria (výběr)
- Jan Juráš: Ave verum corpus
- Václav Uhlíř: Variace na adventní píseň
- Adam Hermuth: Svjatý Bože

provedení: Pražský katedrální sbor, nastudování: Lukáš Vendl, varhany: Filip Štoviček

Letošní ročník byl velmi dobře obsazen. Do soutěže zaslalo 21 skladatelů celkem 49 skladeb. Jména autorů uvádíme v abecedním pořadí: Michaela Augustinová, Miroslav Baklík, Matěj Bartoň, Jan Bernátek, František Fiala, Karol Fryrdych, Adam Hermuth, Martin Horyna, Petr Chaloupský, Jan Juráš, Ivana Juráňová, Juraj Klein, Jiří Kuchválek, Olena Lys, Štěpán Pokorný, Jan Procházka, Jan Suchý, Tomáš Svoboda, Lubomír Synek, Václav Uhlíř a Lukáš Vendl.

Jan Juráš při předávání ocenění v soutěži SDH

Ivana Juráňová přebírá ocenění v soutěži s obrazem sv. Cecílie

Čelo výsledkové listiny tradičně ovládli František Fiala, Petr Chaloupský a Jan Bernátek. Všechny jejich skladby byly hodnoceny nejlépe. V kategorii varhanních skladeb se k nim připojil Václav Uhlíř. Zvítězil se svou nápaditou varhanní skladbou *Variace na adventní píseň*, která se vděčně hodí (délkou) k přijímání i do koncertního repertoáru. Tématem je radostná píseň „Všichni věrní křesťané“. Ve třetí variaci „Na moll“ se vtipně přesune z F dur do f moll.

Jan Bernátek získal první místo za *Vánoční propria* pro smíšený sbor a varhany. Kompozici najdou čtenáři na stránce Psalterium.cz; tisk je nad rozsah notové přílohy. František Fiala zaujal všemi vokálními a varhanními skladbami, v příloze otiskujeme jeho *Eucharistické moteto*. Petr Chaloupský zaslal čtyři skladby ve svém osobitém stylu, získal ocenění za obě vokální skladby i varhanní toccatu a fantazii pro velké varhany.

Opět se prosadil Jan Juráň; porota ocenila druhým pořadím jeho obě přihlášená moteta. Vděčné *Ave verum corpus* najdou čtenáři v příloze.

Ivana Juráňová zaujala a získala ocenění za skladbu *Vstupní antifona na Květnou neděli*. S vtipem použitý kompoziční styl bych si dovolil mnemotechnicky pojmenovat: „Katolické manželství“ – nebo příkázání: „Nerozvedeš!“ Autorka nerozvádí závěry frází, ale nechá disonance

Václav Uhlíř – Po pravici aneb „Toho poslouchajte!“

prostě „viset“. Skladba zazněla na přehlídce a čtenář ji najde v tištěné příloze.

Adam Hermuth zaslal krátký velice vděčný a působivý sbor *Sveti Bóže*, který najdete rovněž v příloze. Blahopřejeme všem autorům oceněných skladeb, všem děkujeme, že se zúčastnili a podíleli na zdárném průběhu soutěže. Věříme, že soutěž přispěje ke vzniku nové tvorby, která se bude hrát a povznášet.

Podvrhy

Pro zajímavost a pro pobavení zejména organizátorů a porotců jsem si dovolil do anonymní soutěže podsunout dva podvrhy. Budiž mi to (autory na věčnost) odpuštěno. Někdy se to dělá např. na jazykových olympiádách. Mezi práce studentů se porotě tajně podstrčí také texty některého známého profesora nebo uznávané autority.

Zajímalo mě, jak by si v dnešní konkurenci vedli velcí mistři třeba Petr Eben nebo Albericus Mazak. Mezi soutěžní skladby jsem zařadil antifonu Petra Ebena *Veselte se nebesa* na Hod Boží vánoční (*Liturgické zpěvy*, Psalterium, Praha 2020, s. 61), k níž jsem v edici připojil Ebenovo zpracování veršů žalmu 97 (podle Korejsbuchu). Nejedná se o známou antifonu reponsoriálního žalmu, ale o neznámou „árii“, o fragment vánočního propria nalezený v rukopisu *Liturgických zpěvů*, o kterém většina porotců nemohla slyšet.

Druhým podvrhem byla úprava velikonočního moteta A. Mazaka [M161] *Christ ist erstanden*, v němž známou píseň v basu zdobí dva dětské soprány koloraturou „Alleluja“. V tomto velice vděčném koncertu jsem pro domácí použití nahradil cantus firmus českým textem téže písně *Buóh náš všemohúci*.

Pokud se ptáte, jak by si stáli naši slavní zesnulí v konkurenci našich živých, odpovím, že by nevyhráli. Skončili by na třetím místě, někde uprostřed pelotonu.

Po přehlídce ke mně přišel jeden z porotců a řekl mi: „Ta skladba, co nebyla česky, mně to nepřišlo liturgické, tak jsem jí nehodnotil.“

Možná výsledky nevyovídají pouze o autorech a o skladbách. Každopádně hlavně záleží na nás, co pochopíme, co budeme hrát a předávat dál.

Ondřej Šmíd,
administrátor soutěže

František Šťastný (1968–2023) skvělý varhaník a skromný člověk

Zpráva Karla Lojky z Mělníka a také neformální osobní vyprávění Františkova spolužáka a kolegy Pavla Černého.

Po dlouhé těžké nemoci zemřel 16. září 2023 František Šťastný, skvělý hudebník a varhaník. Bylo mu pouhých 55 let. Mělničtí občané ho znali jako varhaníka v chrámu sv. Petra a Pavla při mších svatých a chrámových koncertech. Na mělnické radnici hrával na varhany při svatebních obřadech a při různých slavnostních příležitostech města. Neoddělitelně je s ním spjat Mělnický pěvecký sbor, Cyklus chrámových koncertů, jehož byl zakladatelem a až do minulého roku i dramaturgem, a obnova varhan hlavního mělnického kostela. Za všechny tyto jeho nezištné činnosti mu byl v roce 2022 udělen bronzový řád města Mělníka.

František pocházel ze známé muzikantské rodiny Šťastných, která žije po několika generacích na Mělníku. Jeho dědeček a otec, oba Františkové i jeho strýcové Jaroslav a Jiří i teta Ludmila zasvětili svůj život hudbě.

František Šťastný vystudoval varhany na pražské konzervatoři a Akademii múzických umění pod vedením profesorů Jana Hory a Jaroslava Vodrážky. V roce 1990 se zúčastnil Letní mistrovské akademie v Lübecku, o dva roky později Mezinárodních mistrovských kursů v Chebu, které vedli Ewald Kooiman a Hans Haselböck. V letech 1995–1998 byl stipendistou Dresdner Akademie für Alte Musik, kde se věnoval studiu hry na cembalo

pod vedením doc. Johna Tolla. Byl činný jako sólista a hráč continua v předních českých orchestrech a komorních souborech, jako je Pražská komorní filharmonie, Pražský komorní orchestr, Concerto Praha, Musica Florea. Jako sólista často koncertoval u nás i v zahraničí. Posluchači vždy vycítili, že hraje od srdce, s úžasným citem a jeho bravurní hudební výkony vždy oceňovali.

Čest jeho památce. Budiž mu země lehká, věčné světlo ať mu svítí a jeho duše odpočívá v pokoji.

Karel Lojka

Zádušní mši svatou – poslední rozloučení s Františkem se konalo 23. září v chrámu sv. Petra a Pavla na Mělníku. Smuteční celebrovali P. Jan Jucha MS, bývalý mělnický probošt a např. P. Radim Vondráček. Ve zcela zaplněném kostele se sešli přátelé a kolegové, mnohé významné osobnosti našeho hudebního života.

Franta

Mohu přidat jen několik malých kamínků vzpomínek do mozaiky Frantova života. Poprvé jsme se setkali v roce 1985, kdy jsem začal studovat varhany na konzervatoři. Franta byl ve třetím ročníku. Cvičil právě Bachovu Toccatu a fugu d–moll, což mi tenkrát přišlo jako nejtěžší skladba pro varhany, protože je tak slavná. Dokonce jsem si kousek nahrál na kazetu. Franta mě totiž požádal, jestli bych ho nenahrál, aby si mohl poslechnout svoji

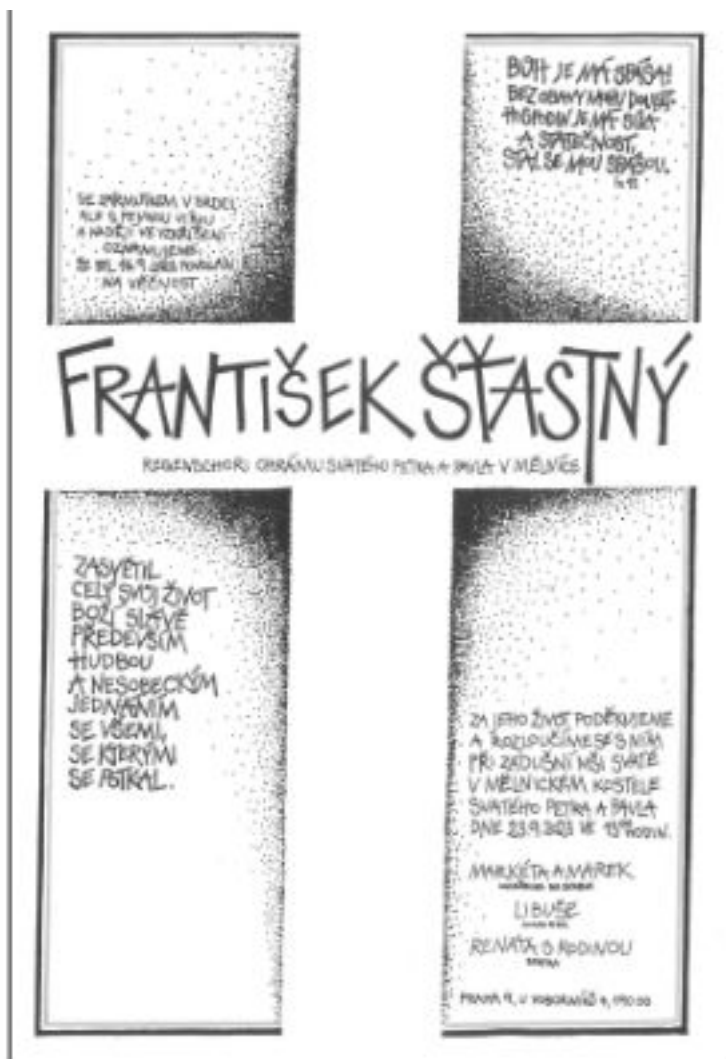
interpretaci. Myslím, že někde tu kazetu ještě mám s kouskem té nahrávky. Jestli ji najdu a poslechnu si ji, připomene mi to časy, kdy jsme hleděli s nadějí do budoucnosti a netušili, jak život vše změní.

Je zvláštní, že Franta není z naší party spolužáků varhaníků zdaleka jediný, koho potkal takový osud. A musím říct, že jsme byli opravdu dobrá parta. Nikdy jsme se ani nepohádali. Franta byl zvlášť laskavý člověk, nikdy jsem ho neviděl rozzlobeného. Náš profesor Jan Hora mu říkal Francesco. A já jsem na něj rád volával: Francesco Petrarca Giovanni di Boccaccio! Asi pro tu jeho renesanční povahu a zájem o krásné a hluboké umění.

Franta nebyl typem muzikanta, který když někde přijde, je ho plno. Jevil se mi jako tichý člověk. Měl rád starou komorní hudbu a pořád někde něco takového dělal. Naše dobrá profesorka klavíru Ludmila Šimková mu někdy vyčítala, že by si neměl tolik hrát na barokního kantora a měl by víc cvičit. Myslela tím ty virtuózní skladby, kvůli kterým se studuje konzervatoř a AMU a o kterých nás většina snila, že je jednou zahrajeme třeba na Pražském jaru. My jsme si sice mysleli, že to je to nejlepší, co můžeme v hudbě udělat, ale při velké úctě, kterou k paní profesorce chovám, si myslím, že tentokrát neměla pravdu.

Franta mezitím nabýval takzvané praktické dovednosti. Samozřejmě kromě bezvadně splněných školních povinností. My jsme zatím pilovali ta velká díla, ale v praktických věcech jsme byli, jak se říká,

trochu na baterky. Frantův absolventský koncert na AMU byl moc pěkný, tak pěkný, jak jsem ani nečekal. Měl charisma, hrál výborně. Časem jsme se setkávali častěji. Každý rok pořádal a dirigoval na Mělníce, odkud pocházel, na Hod Boží 25. prosince Rybovu Českou mši vánoční při mši svaté od 9 hodin. Pro mě to znamenalo vyrazit z jihů Prahy brzy ráno za každého počasí. Kouzlo vánoční atmosféry, nikde nikdo, všude bílo, jsem si uvědomil až později. Z Mělníka jsem spěchal zpátky do Prahy, kde jsem od 11 hodin hrál také slavnostní mši u sv. Ludmily. Takhle to trvalo snad 10 let?

Dnes, když jedu od Mělníka k Líbezníci, si na to vždycky vzpomenu. Nedávno jsem tudy opět jel s vědomím, že se bohužel už nic takového nebude opakovat. Tahle silnice už bude pro mě navždy nostalgická. Franta byl opravdový nadšenec a národní buditel v nejlepší slova smyslu.

Nedokážu ani popsat, co mi dalo, že jsem se jeho akcí účastnil. Při všech spartánských podmínkách vím, že to bylo „ono“, že to mělo smysl. Snažil se na Mělníce oživit hudební život a pořádal tam také varhanní koncerty, několikrát jsem tam hrál. Má ohromnou zásluhu na tom, že se

do kostela vrátila původní historická varhanní skříň, do které byl vestavěn nový nástroj v barokním stylu. Za vším jsou skryty hodiny a hodiny dobrovolné práce a nervů, to už nikdo nespočítá...

Franta pomáhal, kde se dalo, a to i nám, kolegům. Jednou mi na koncert nezištně půjčil svůj varhanní pozitiv. V poslední době vypomáhal Robertovi Hugovi, když bylo potřeba zaskočit koncert u Nejsvětějšího Salvátora v Klementinu. Tam hodně zúročil svou muzikantskou pohotovost.

A pak přišla špatná zpráva. Franta bojuje s nemocí, s níž se často nevyhrává... Poslední roky byly naplněny utrpením jeho i jeho blízkých. Občas jsem se za ním zastavil v nemocnici. Hodně se zajímal o to, co se děje, jak se mi daří, prostě o sobě nemluvil. Uvědomil jsem si, že jsem už víckrát četl, slyšel nebo zažil, že velké osobnosti ve své nouzi, dost často na prahu života a smrti, nemyslí na sebe, ale pokračují v zájmu o druhé nebo se snaží dokončit rozdělanou práci. To všechno jsem s Frantou, který se už díky dlouhé léčbě fyzicky měnil, zažil, ale uvnitř to byl ten „starý“ Franta.

Zaujalo mě také, jak jasně viděl svět z postele, kterou už dlouho nepopustil. Nikdy jsme si tak dobře a do hloubky nepopovídali, jako tenkrát. Jsou to vzácné chvíle, kdy jsem si uvědomoval, že dostávám hodně darů pro život. Cítil jsem se bezmocný, že nemůžu udělat víc, než Frantovi popřát trpělivost a naději a prosit za jeho uzdravení. Ale vím, že si sebe ani nedovedu představit v takové situaci. Obdivoval jsem tu neskutečnou sílu.

Naposledy jsem chtěl Frantovi zavolat, když jsem jel kolem Mělníka a vzpomněl si na něj. Nějak jsem ten telefonát odložil a to byla poslední možnost, kdy jsem s ním možná mohl mluvit. Stále se učím, že některé věci se odkládat nemají. Na Frantův pohřeb byl mělnický proboštský kostel sv. Petra a Pavla přeplněný. Přišlo mnoho těch, kteří ho měli rádi, a jistě i mnoho těch, kteří mu chtěli poděkovat, co pro ně udělal. Franta byl povolán ke Spasiteli 16. září. Na ten den připadá památka sv. Ludmily, podle legendy rodačky z Mělníka. Její úcta je zde živá. V samotném chrámu sv. Petra a Pavla jsou oslavná umělecká díla a také relikviář.

Slyšel jsem kdysi, že lidé zvláště milí Bohu jsou někdy na věčnost povoláni v symbolický den nějakého svátku. Franta sloužil Ludmilinu rodišti věrně. S pocitem dotyku mystična jsem přesvědčen, že to není náhoda a je to velký jásavý vzkaz nám pozemským.

Na závěr bych se rád podělil o zvláštní moment, který jsem prožil, když jsem odcházel po zádušní mši. Člověk vidí dokončenost jednoho lidského života a najednou ho vnímá jako celek, jakousi rekapitulaci. Celou dobu jsem Frantu vnímal jako tichého nenápadného člověka, který dělá to, co má na svém místě dělat. Myslím, že Franta neusiloval o tzv. velké činy, které jsou viditelné a kterých si lidé snad pro jejich viditelnost nějak víc cení. Spíš jsem ho vnímal pokorně pracovat v ústraní. Ale když jsem viděl plný kostel lidí, ty nové varhany, té nesčetné provedené hudby, těch hudbou obdarovaných lidí, Frantovu pevnou vůli vždy a za všech okolností dělat správné a užitečné věci, najednou jako bych prohlédl.

Najednou jsem viděl, co jsem mohl vidět už dřív, ale jako bych měl klapky na očích. Jako ti učedníci, které doprovázel zmrtvýchvstalý Ježíš na cestě do Emauz, a oni ho nepoznali. Až ve chvíli, kdy Ježíš lámal chleba, se jim oči otevřely. A tak jsem scházel z pahorku od kostela svatých Petra a Pavla a najednou jsem pochopil, že Franta byl opravdu velký člověk. Srdcem, činem a pokorou. Věřím, že Pán mu bohatě odmění jeho věrnost a hojně rozmnožené hřivny. Requiescat in pace!

Pavel Černý